

T.C

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

**GÖÇ VE KENTE UYUM; ÇAY MAHALLESİ ÖRNEĞİ
(MERSİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mahmut ÇELİKEL

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Seçkin HARDAL

TOKAT- 2023

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğr. Üyesi Seçkin HARDAL danışmanlığında hazırlamış olduğum “Göç ve Kente Uyum; Çay Mahallesi Örneği (Mersin)” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

19/06/2023

Mahmut ÇELİKEL

JÜRİ KABUL VE ONAY

Mahmut ÇELİKEL tarafından hazırlanan “**Göç ve Kente Uyum; Çay Mahallesi Örneği (Mersin)**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 26/05/2023 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Üye (Başkan): Prof. Dr. Eren YÜRÜDÜR

.....

Üye : Doç. Dr. Taner KILIÇ

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Seçkin HARDAL

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

ONAY

...../...../.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

İTHAF

Hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen annem Fatma ÇELİKEL ve babam İbrahim ÇELİKEL'e ithaf ediyorum.

TEŞEKKÜR

Haritaların yapımında yardımcı olan hocam Dr. Öğr. Üyesi Emre DUMAN'a, lisans ve yüksek lisans eğitim süreci boyunca bilgi ve deneyimlerini aktaran başta Prof. Dr. Eren YÜRÜDÜR olmak üzere Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Coğrafya bölümünde görevli bütün hocalarıma, tezimin oluşmasında bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösterip destek olan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Seçkin HARDAL'a, tez yazım sürecim boyunca ve bütün hayatım boyunca desteğini esirgemeyen annem Fatma ÇELİKEL ve babam İbrahim ÇELİKEL'e, tez süreci boyunca tezi okuyarak düzeltmeleri yapmamı sağlayan Mehmet Tayyar TANIŞ'a ve görüşmelere katılım sağlayan bütün görüşmecilere teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Göç ve Kente Uyum; Çay Mahallesi Örneği (Mersin)

Çelikel, Mahmut

Yüksek Lisans/ Coğrafya Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Seçkin HARDAL

Nisan,2023, xiii+ 76 sayfa

Türkiye’de nüfusun hızlı artışı ve tarımda makineleşme sonucunda 1950’li yıllardan itibaren kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru göçler yaşanmaya başlanmıştır. Plansız gerçekleşen bu göçler ilk yıllarda Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük kentlere doğru olmuştur. Daha sonraki yıllarda Adana, Mersin, Antalya gibi diğer büyük kentlerde bu göçlerden etkilenmiştir. Göç sürecinde yaşanan birçok zorluğun yanı sıra kırsal alandan kentsel alanlara göç eden bireyler kent yaşamına uyumda zorluklar yaşamışlardır. Bu çalışmanın çıkış noktasını da Çay mahallesine yaşanan göç sürecinde karşılaşılan zorluklar ve kente uyum konusunu araştırmak oluşturmıştır. Çalışma sahasını oluşturan Çay Mahallesi Mersin kentinin Akdeniz ilçesine bağlı bir mahalledir. Mahalle özellikle 1980’li yıllar itibariyle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin kırsal alanlarından göç eden bireyler tarafından kurulmuştur.

Bu çalışmanın temel amacı kentsel alanlara göç eden bireylerin kentsel uyumu sağlayıp sağlamadıkları ve göç sürecinde karşılaştıkları zorlukları araştırmaktır. Bu doğrultuda nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yöntemine başvurulup Çay mahallesine göç ile gelmiş 50 kişi ile görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler betimsel analiz yöntemi ve içerik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Göç edildikten sonraki yaşanan süreç ve göç eden bireylerin kente uyum sağlayıp sağlayamadıkları araştırılmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda görüşmecilerin kent imkânlarından yeterince faydalanamadığı, kente uyum sağlayamadıkları ve imkânlarının olması durumunda geri dönmeye istekli oldukları tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi ve ekonomik şartların kente uyum noktasında önemli faktör olduğu sonucu elde edilmiştir. Eğitim seviyesi düşük ve ekonomik olarak alt gelire sahip bireylerin kent imkânlarından yeterince faydalanamadığı tespit edilen bir diğer sonuçtur. Görüşmeciler oturdukları mahalleye yüksek oranda aidiyet hissederken kentin bütününe ve kent yaşamına aidiyet duymamaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Göç, Kentleşme, Kente Uyum, Mersin, Çay Mahallesi,

ABSTRACT

Migration and Adaptation to the City; The Case of Çay Mahallesi (Mersin)

Celikel, Mahmut

Master's / Department of Geography

Thesis Advisor: Assistant Professor Seçkin HARDAL

April, 2023, xiii+ 77 pages

As a result of the rapid growth of the population and mechanization in agriculture in Turkey, migration from rural areas to large areas began to occur since the 1950s. These unplanned migrations were towards big cities such as Ankara, Istanbul and Izmir in the first years. In the following years, other big cities such as Adana, Mersin and Antalya were affected by these migrations. In addition to many difficulties experienced during the migration process, children who migrated from rural areas to outside areas experienced difficulties in adapting to urban life. The aim of this study was to investigate the difficulties of the migration processes and the results of adaptation to the city from this exit point to the Çay neighborhood. Çay Mahallesi, which constitutes the study area, is a neighborhood of the Akdeniz district of Mersin city. The neighborhood was established especially in the late 1980s by communities who migrated from the rural areas of Eastern and Southeastern Anatolian regions.

In this context, the main purpose is to investigate whether comprehensive areas provide coverage of cells that migrate and whether they encounter in the migration process. In this direction, the semi-search method, one of the qualitative research methods, was applied and meetings were held with 50 people who migrated to the Çay neighborhood. The interviews were analyzed with descriptive analysis method and content analysis method. The next process of migration and whether the migrating individuals can adapt to the city were investigated. As a result of the interviews, it was determined that the interviewees could not make use of the city's facilities sufficiently, that they could not adapt to the city, and that they went back if they had the opportunity. It has been concluded that education level and economic conditions are important factors in adapting to the city. Another result is that individuals with low educational level and low economic income cannot benefit from urban opportunities sufficiently. While the interviewees have a high level of belonging to the neighborhood they live in, they do not feel any help to the whole city and city life.

Key Words: Migration, Urbanization, Çay Neighborhood, Mersin

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
JÜRİ KABUL VE ONAY.....	ii
İTHAF	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xi
HARİTALAR LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR	xiii
BÖLÜM 1: GİRİŞ.....	1
1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
1.2 ARAŞTIRMA ALANI.....	4
1.3 MATERYAL VE YÖNTEM	5
1.4 İLGİLİ ÇALIŞMALAR	7
BÖLÜM 2: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1 KENT	10
2.2 KENTLEŞME	11
2.3 DÜNYADA KENTLEŞME	11
2.4 TÜRKİYE'DE KENTLEŞME	14
2.5 KENTLİLEŞME	19
2.6 GÖÇ VE KENTE UYUM.....	21
BÖLÜM 3: BULGULAR.....	25

3.1 ÇAY MAHALLESİNİN KURULUŞ VE GELİŞİMİ	25
3.2 GÖRÜŞMECİLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	27
3.3 GÖRÜŞMECİLERİN GÖÇ ETME NEDENLERİ.....	29
3.4 GÖÇ ETTİKTEN SONRA YER SEÇİMİ	33
3.5 KENTE GÖÇTEN SONRA YAŞANILAN ZORLUKLAR.....	35
3.6 GÖÇ VE MEKÂNSAL FARKLILIKLAR.....	38
3.7 KENTSEL İMKÂNLARDAN FAYDALANMA VE KENTE UYUM...	42
3.7.1 KENTSEL İMKÂNLARDAN FAYDALANMA.....	42
3.7.2 KENTE UYUM.....	44
3.8 ÇAY MAHALLESİNDE YAŞAMAKTAN MEMNUNİYET VE YAŞANAN SORUNLAR.....	48
3.9 ÇAY MAHALLESİNE AİDİYET VE SOSYAL DIŞLANMA.....	54
3.9.1 ÇAY MAHALLESİNE AİDİYET	54
3.9.2 SOSYAL DIŞLANMA	55
3.10 GERİYE DÖNME İSTEĞİ.....	56
3.11 KENTSEL DÖNÜŞÜME BAKIŞ.....	58
3.11.1 ÇAY MAHALLESİNDE KENTSEL DÖNÜŞÜM	59
BÖLÜM 4: SONUÇ VE ÖNERİLER	64
KAYNAKÇA	68
EKLER.....	75
ÖZGEÇMİŞ.....	77

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: 1927-2022 Kır-Kent Nüfus Oranları	15
Tablo 2: Yıllara Göre Çay Mahallesi Nüfusu	25
Tablo 3: Görüşmecilerin Demografik Özellikleri	28
Tablo 4: Yer Seçimine Etki Eden Faktörler	33
Tablo 5: Göç Sürecinden Sonra Yaşanılan Zorluklar	35

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Görüşmecilerin Göç Etme Nedenlerini İçeren Kelime Bulutu	30
Şekil 2: Kent İmkânlarından Faydalanma Durumu	42
Şekil 3: Kente Uyum Sağlama.....	45
Şekil 4 :Mahallede Yaşanılan Suç Olaylarını Gösteren Kelime Bulutu.....	49
Şekil 5: Görüşmecilerin Geri Dönme İsteği	57

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Çay Mahallesinde Birbirine Bitişik Tek Katlı Gecekondular.....	26
Fotoğraf 2: Çay Mahallesinde Sokakların ve Binaların Görünümü	41
Fotoğraf 3: Çay Mahallesi Dar Sokaklardan Oluşmaktadır	51
Fotoğraf 4: Eski Binalar ve Kentsel Dönüşüm İçin Yapılan Konutlar.....	59
Fotoğraf 5: Kentsel Dönüşüm İçin Yapılan Konutlar.....	63

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Çay Mahallesi Lokasyon Haritası	5
Harita 2: Görüşmecilerin Göç Ettiği İlleri Gösteren Harita	29

KISALTMALAR

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

TOKİ: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı

BÖLÜM 1: GİRİŞ

Göç; sınırları belirli olan idari bölgeden başka bir idari bölgeye kalıcı veya geçici süreliğine yer değiştirme hareketine verilen isimdir (Tümertekin ve Özgüç, 2015). İnsanlık; ilk tarihinden beri daha iyi yaşam şartlarını bulmak adına zaman zamanda karşılaştıkları güçlüklerden dolayı sürekli olarak yer değiştirme hareketlerinde bulunmuştur. Bu hareketlerin temel içgüdüğü daha iyi bir yaşam isteği olmuştur. Göçlerin farklı farklı nedenleri olsa da temelde daha iyiye ulaşma isteği yatmaktadır. Ancak kişiler bulundukları yerlerden memnun oldukları sürece var oldukları düzenden kopmayı tercih etmemektedir. Göç hareketlerinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır. İlkel çağda temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerçekleşirken günümüze doğru bu nedenlerde değişmektedir. Bu göç hareketleri bazen siyasi, ekonomik, bazen de askeri nedenlerden dolayı gerçekleşmektedir. Bunun yanı sıra doğal afetlerden dolayı da göçler yapılabilmektedir. Bu yer değiştirme hareketi genellikle dezavantajlı bölgeden bireyin yaşamı için avantajlı bölgeye doğru olmaktadır. Göçler toplumların değişmesi üzerinde önemli etkiye sahip olgudur. Göçler birbirinden farklı daha önce birbirleriyle karşılaşmamış insanların bir arada yaşamalarına etki etmektedir. Daha önce farklı fiziksel çevrede yaşayan, farklı kültürlere sahip olan, etniksel yapı olarak farklı kökene ait, farklı dil ve dine sahip insanların gönüllü veya zaruri durumlardan dolayı bir arada yaşamalarına neden olmuştur. Göçlerin etkisiyle zaman içerisinde kültürlerin değişmesi, toplulukların değişmesi ve yaşama biçimlerinin değişmesi söz konusudur (Acungil, 2021).

Tarih boyunca dünyada önemli göç hareketleri yaşanmıştır. Daha iyi yaşam isteğiyle başlayan bu yer değiştirme hareketleri sanayi devrimi ile farklı bir boyut kazanmış Avrupa'da fabrikalarda iş gücüne duyulan ihtiyaç sonucunda kırdan kente doğru göçler yaşanmaya başlamıştır. Başta sanayi devriminin gerçekleştiği Avrupa kentleri olmak üzere sanayileşen ülkelerde kırdan kente göçler yaşanmıştır.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de II. Dünya Savaşı sonrasında özellikle 1950'li yıllarından itibaren kırsaldan kentlere doğru yoğun göçler başlamıştır. Nüfus artış hızının yüksek olması ve tarımda teknolojinin kullanılması kırsal alanlarda yaşayanların geçimini sağlayacak yeteri büyüklükte toprağının olmayışı bu göçleri hızlandıran

etmenler olmuştur (Çakır, 2011). Başlangıçta kırsal alanlardan az ve hızlı olmayan göç hareketleri gerçekleşmiştir. Ekonomik olarak zor durumda kalan küçük toprak sahiplerinin gelir arayışları kentsel alanlara doğru oluşan göç hareketlerini hızlandırmıştır. Tarımsal alanlarda istenilen verimin alınamaması ve refah seviyesini yükseltecek gelirin elde edilememesi bu göçleri hızlandıran faktörler olarak göze çarpmaktadır (İçduygu ve diğerleri, 2014; Keleş, 2021). Bu göç hareketlerine bağlı olarak 1960–1980 yılları arasında 20 yıllık süre zarfı içinde kent nüfus oranında hızlı bir yükselme gözükürken, kır nüfusunda ise hızlı bir gerileme gözlenmiştir. 1960–1975 dönemi cumhuriyet döneminin kentleşme hızının en yüksek olduğu dönemdir. İç göçlerde 1975–1980 yıllarında %4,3 oranında bir düşüş gözlenmiştir (Kaştan, 2016). Bu göçler ilk yıllarda Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük kentlere doğru olmuştur. 1980’li yıllara doğru kırsal alandan yapılan göçler diğer kentleri de etkilemeye başlamıştır.

Bu göçler kentlere birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Kırsal alandan kentsel alana göç edenlerin karşılaştıkları sorunların başında iş bulma sorunu gelmektedir. Kırsal alanlarda tarım ve hayvancılık dışında herhangi bir iş deneyimi olmayan kitleler kentsel alanlardaki sanayi kollarında çalışmak için yeterli donanımına sahip değildir. İşsizlikten sonra en önemli sorunu ise barınma yani konut oluşturmıştır. Maddi olarak konut sahibi olmaya imkânları olmayan bu kişiler gecekondular inşa etmişlerdir. Bunlar kentlerde çarpık ve plansız kentleşmeye neden olmuştur (Bozkurt ve Ayfer, 2018).

Bu sorunların yanı sıra göçle birlikte daha önceden hiç bulunmadıkları kent ortamına gelen insanların yaşamış oldukları uyum sorunu önemlidir. Yeni çevreye uyum, kültür farklılıkları, dil farklılıkları, giyim kuşamdaki değişim gibi sorunlar bu uyum sürecinde aşılması gereken engellerdendir (Deniz ve Etlan, 2009).

Bu göçlerden etkilenen kentlerden birisi de çalışma alanını oluşturan Mersin kentidir. Mersin kenti 1980 yılından itibaren yoğun göç almaya başlamıştır. Bu göçler ağırlıklı olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden gerçekleşmiştir. Mersin kenti almış olduğu bu göçlerle birlikte kentin kimliği yeni bir görünüme bürünmüştür. Bu hızlı göç hareketinde yeterli konuta sahip olmadığı için “Gecekondu” diye tabir edilen kaçak yapıların yapılmasıyla da yapısal çehresinde de değişimler yaşamıştır. Çalışma sahası olarak seçilen Çay Mahallesi, Mersin kentine 1980 yılından itibaren ağırlıklı olarak Doğu

ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden göçle gelen insanlar tarafından kurulmuş bir mahalledir.

Çalışmanın birinci bölümünde giriş ve genel bilgilere aynı zamanda araştırmada uygulanan ve kullanılan materyal ve yöntemler hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde kent, kentleşme, göç ve kente uyum kavramları üzerinde yapılan literatür çalışmasıyla kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde görüşmelerle ve katılımcının gözlemleriyle elde edilen veriler analiz edilmiştir. Dördüncü ve son bölümde bulgulardan elde edilen verilerle ulaşılan sonuçlar ifade edilip çalışma sonlandırılmıştır.

1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI

Kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru göç eden insanlar bu göç süreciyle birlikte yeni yaşam alanlarına da geçiş yapmaktadır. Yeni yaşam alanları daha öncesinden karşılaşmadıkları alanlardan oluşmaktadır. Bu farklılık kırsal alandan göç edenler için kentsel alandaki yaşama uyum sağlama sorununu da ortaya çıkarmaktadır. Sadece kentsel alanda yaşamak kentli birey olduğunun göstergesi olarak ele alınamamaktadır. Bireyin tam manasıyla kentli olabilmesi için kent yaşamına uyum sağlayıp bu özellikleri yaşantısında belirgin hale getirmesi gerekmektedir. Kırsal alandan kentsel alana göç eden bireylerin de kentlileşme noktasında karşılaşmış oldukları sorunlar ve bu sorunları aşmak için gerekli olan şartların belirlenmesi gerekmektedir.

Çalışmanın ana problem cümlesi; Göç eden bireylerin kente uyum sağlayıp sağlayamadıkları ve uyum sürecine etki eden faktörlerin neler olduğunun ve göç süreci sonrasında karşılaşılan zorlukların neler olduğu araştırılması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın alt problem cümleleri şu şekildedir:

- 1) Kırdan kente göç eden insanların ilk dönemlerde yaşadıkları zorluklar nelerdir?
- 2) Kente göç eden insanlar kent yaşamına uyumu sağlayabildiler mi ve geri dönme isteği nedir?
- 3) Sosyal ve ekonomik durum göç ve kente uyum sürecini nasıl etkilemektedir?
- 4) Kente uyum sürecinde göç edilen mekânın etkisi nasıl olmuştur?

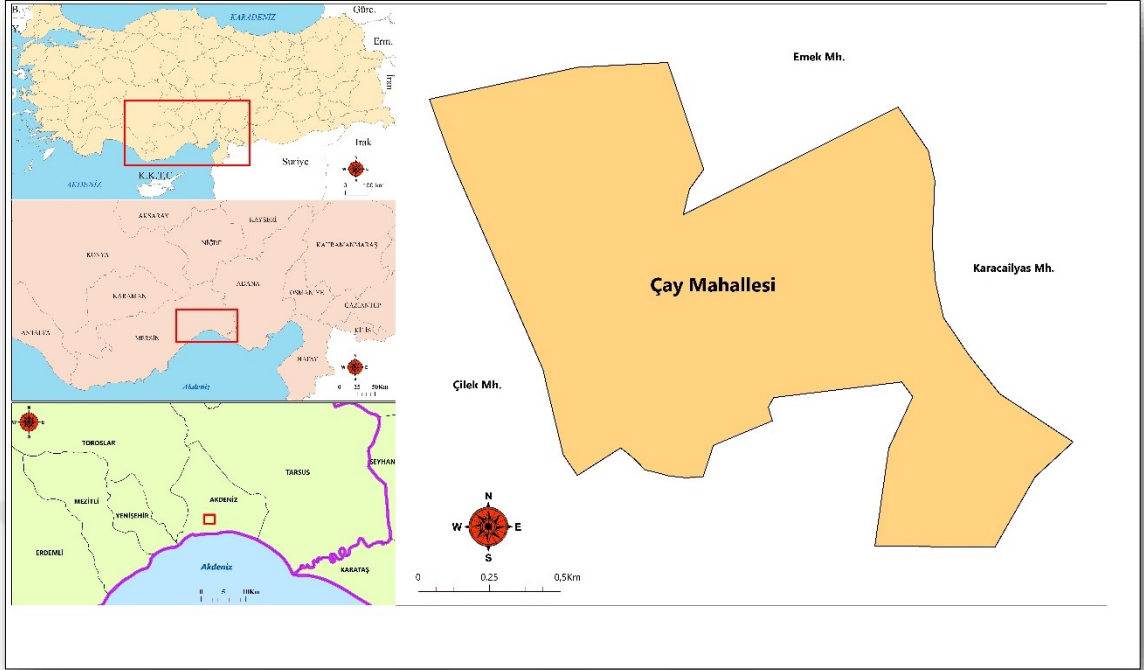
5) Kente uyumu sağlayan veya kolaylařtıran faktörler nelerdir?

1.2 ARAşTIRMA ALANI

Akdeniz bölgesi içerisinde yer alan Akdeniz’e kıyısı olan kentlerden biri de çalışma sahasını oluşturan Mersin kentidir (Atalay ve Mortan, 2006). Mersin ilinin nüfusu 2022 tarihi itibarıyla 1.916.432’dir (TÜİK, 2022). Mersin Akdeniz, Yenişehir, Mezitli, Toroslar, Tarsus, Bozyazı, Anamur, Silifke, Gülnar, Erdemli, Çamlıyayla, Mut ve Aydıncık ilçelerinden meydana gelmektedir.

Mersin ilinin en büyük ilçesi olma özelliğini taşıyan Akdeniz ilçesi kentin merkezinde yer almaktadır (mersin.ktb.gov.tr). Daha önceleri büyükşehir belediyesine bağlı alt belediye olarak yer edinen ilçe 22.03.2008 yılında 26824 sayılı kanunun Resmî Gazete ’de yayınlanmasının ardından ilçe statüsüne gelmiştir. İlçenin yüz ölçümü 304 km² dir. İlçenin doğu sınırında komşu olarak Tarsus ilçesi, batı sınırında Yenişehir ilçesi, kuzey sınırında Toroslar ve güney sınırında ise Akdeniz yer almaktadır (mersin.gov.tr) İlçe sınırlarında 65 adet mahalle yer almaktadır (akdeniz.bel.tr). İlçenin 2022 yılsonunda yapılan sayıma göre nüfusu 255.946 kişidir. Mersin kentinde nüfus sayısı bakımından dördüncü sırada yer alan ilçedir (TÜİK, 2022).

Çalışma sahası Mersin kenti Akdeniz ilçesine bağlı Çay mahallesidir. Kentin ve ilçenin doğusunda konumlanmış durumdadır (Harita1). Çay Mahallesi Akdeniz ilçesinin merkezine 6 km uzaklıktadır (haritatr.com). Mahallenin 2021 nüfus sayımına göre nüfusu 11.784’dür (TÜİK, 2022).

Harita 1: Çay Mahallesi Lokasyon Haritası

1.3 MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışma boyunca nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri bizlere hayatın içerisinde gözlemlediğimiz nesneler ve olaylar hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar. Mecazen tarif etmek gerekirse niteliksel araştırma eşyanın anlamı, kavramları, tanımları, özellikleri, mecazları, sembolleri ve tariflerine gönderme yaparak araştırma yapar (Berg ve Lune, 2019). Çalışma süresince öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Çalışma verilerini toplama yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme (görüşme formu yaklaşımı) uygulanmıştır. Bu yöntemle daha önceden hazırlanmış ve belirlenmiş konular hakkında görüşmecilere sorular sorulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Görüşmeler esnasında elde edilen veriler ışığında konuya ile ilgili daha detaylı verilerin elde edileceği sorular görüşme esnasında görüşmeciye yöneltilmiştir.

Görüşmenin yanı sıra gözlem ve yazılı dokümanların incelenmesi yöntemleri de kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama yöntemlerinden görüşme, gözlem ve yazılı dokümanların incelenmesi yöntemi çalışma süreci boyunca

uygulanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Görüşme esnasında yöneltilen açık uçlu sorularla araştırma konusu hakkında detaylı veriler elde edilmesi amaçlanmıştır. Katılımcı gözlemlerle verilen cevapların doğruluğu sağlanmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen yazılı dokümanlar analiz edilmiştir.

Bu kapsamda Çay Mahallesi sakinlerinden göç ile buraya gelmiş ve geldiği mekân ile şu an yaşadığı mekân arasındaki farklılıkları ve değişimi net bir şekilde ifade edebilecek yaşları 40 ve üstü olan 50 katılımcı ile 15-20 dakikalık görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Tekrara düşen ifadelerden sonra görüşmeler 50 kişi ile sınırlandırılmıştır. Görüşme esnasında elde edilen verilerin kayıt altına alınması için hem not alma hem de cihaz ile kaydetme yöntemine başvurulmuştur.

Yapılan görüşmeler bireysel ve zaman zaman odak grup görüşmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların düşüncelerinin konu hakkında daha derinlemesine olmasını sağlamak amacıyla yer yer odak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmaların birçoğunda görüşme ve gözlem aynı anda kullanılan yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışmada görüşmelerle birlikte sahada aktif olarak yaşamam ve göç sürecini deneyimleyen aile ferdi olmam dolayısıyla araştırmacı katımlı gözlem metodu da kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ve içerik analizi yöntemiyle aktarılmıştır. Betimsel analiz yönteminde amaç yapılan görüşme ve gözlem sonucunda elde edilen veriler düzenlemiş ve yorumlanmış şekilde okuyucuya sunmaktır (Karataş, 2015). Betimsel analiz yöntemiyle ve doğrudan alıntılarla veriler zenginleştirilmiştir. Elde edilen veriler ve betimlemeler sonucunda yorumlar ve çıkarımlar yapılmıştır. Nitel araştırmalarda verilerin içermiş olduğu anlamlar analizin temelini oluşturmaktadır. Bundan dolayı nitel çalışma analizleri aynı zamanda içerik analizi olarak da tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin işlenmesi aşamasında daha önce belirlenen temalar doğrultusunda görüşmecilerin en çok tekrar ettiği kelimeler kodlanıp kelime bulutu oluşturulmuştur. Tekrar eden kelimeleri kodlama yöntemi ile görüşmecilerin sık tekrar ettiği kelimeler şemalar haline getirilip görüşmelerin daha anlaşılır olması sağlanılmaya çalışılmıştır. Araştırma sahasından elde edilen fotoğraflarla çalışma sahası daha net bir şekilde tanıtılmaya çalışılmıştır.

1.4 İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Şentürk (1999) tarafından hazırlanan “Göç ve Kentlileşme (Malatya Örneği)” başlıklı yüksek lisans tezinde Malatya kentine göçle gelen ve göçten sonra ortaya çıkan uyum ve kentlileşme problemlerini araştırmıştır. Bu araştırmayı yaparken anket yöntemine başvurulmuştur ve 400 kişiyle anket yapılmıştır. Şentürk’ün araştırma sonunda ulaştığı sonuçlar şu şekildedir; Göç eden bireylerin kentten beklenen ekonomik şartların sağlanamamasından dolayı kentte yaşamalarına rağmen memleketleri, akrabaları ile hemşerilerle ilişkilerinin yoğun olmasıyla kente uyumu gerçekleştiremedikleri ve kentlileşemedikleri sonucuna ulaşmıştır.

Deniz ve Etlan (2009) tarafından hazırlanan “Kırdan Kente Göç ve Göçmenlerin Uyum Süreci Üzerine Bir Çalışma: Van Örneği” makalesinde 1990 yılından sonra kente göç eden ve 16 yaşın üstündeki erkek ve kadınlardan oluşan 290 kişilik gruba anket yöntemi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Deniz ve Etlan’ın ulaştığı sonuç şu şekildedir; Kentin nüfus artışına paralel olarak kentsel altyapısının gelişmediği ve altyapı sorunlarının olduğu. Göç eden vatandaşların kendi kültür ve yaşam tarzlarını kente taşıdıklarını yaşadıkları mahalleyi adeta köyleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Kentte geçirilen sürenin artmasıyla kenti benimseme oranları paralellik gösterdiği belirtilmiştir. Göç eden bireylerin meslektan yoksun olmaları ve eğitim seviyelerinin düşük olmasından dolayı enformel sektörlerde çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Ulaşılan başka sonuç ise kent alanlarında yoksulluk içerisinde yaşanılması durumudur.

Geyik (2010) tarafından hazırlanan “Kırdan Kente Göç Sonrası Kentlilik Bilinci (Mevlâna Mahallesi Örneği)” yüksek lisans tezinde İstanbul’un Sancaktepe ilçesine bağlı Mevlâna Mahallesiinde 200 kişiye uygulanan anket yöntemiyle problem araştırılmıştır. Geyik çalışma sonucunda; Bireylerin kentlilik bilinçlerinin düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu durumun nedeni olarak sosyo-ekonomik düzeylerinin düşük olmasını göstermektedir. Yerleşim biriminin fiziksel ve sosyo-ekonomik olarak az gelişmiş mekân olması da bu bilincin oluşmamasına engel olan etken olarak değerlendirmiştir.

Sal (2015) tarafından hazırlanan Zorunlu Göç ve Kentleşme “Siirt Örneği” adlı yüksek lisans tez çalışmasında 15 yaş ve üzeri toplam 502 kişi ile anket yöntemiyle

görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada; Ekonomik olarak alt gelire sahip olan bireylerin kente uyum sağlayamadıkları, ekonomik olarak daha iyi durumda olan bireylerin kent merkezine ve kentin sunmuş olduğu imkânlardan daha fazla faydalanabildikleri için kente diğer bireylere oranla daha fazla uyum sağladıkları sonucuna ulaşmıştır.

Yelboğa (2019) tarafından hazırlanan “Konya’ya Göç Eden Kürt Vatandaşların Kente Uyumuna Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma” başlıklı yüksek lisans tezinde yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmış,30 kişi ile yapılan görüşmeler farklı yaş grupları ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda; Yaşlı kategorisinde bulunan erkek ve kadın görüşmeciler kente uyum sağlayamamıştır. Erkek görüşmecilerin enformel sektörlerde çalışması kadın görüşmecilerin ise ev hanımı olması bu süreci olumsuz etkilemiştir. Evli kategorisinde erkek görüşmecilerin kente aidiyet hissetmediklerini tespit etmiştir. Kadın görüşmecilerin kente uyum konusunda erkek görüşmecilere oranla daha istekli olmalarına rağmen ekonomik olarak özgür olmadıkları için uyum konusunda yeterli olmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Bekar kategorisinde ise diğer iki gruba oranla kentlileşme düzeylerinin daha fazla olduğu tespit edilmiş. Fakat tam bir kentleşme tespit edilmemiştir. Eğitim durumunun kentlileşme üzerinde etkili olduğuna fakat fazla etkisi olmadığına, etnik kökenin kentlileşme üzerinde etkili olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Tuncel ve Mamık (2023) tarafından hazırlanan Göç ve Uyum: 1984-1989 Göçü ve Bulgaristan Türklerinin Deneyimleri adlı makale çalışmasında ise yöntem olarak yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmış. 6 kadın 4 erkek görüşmeci olmak üzere toplam 10 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeciler belirlenirken 1989 yılında gerçekleşen göçü tecrübe eden kişiler seçilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen sonuç ise şu şekilde olmuştur; Tek millet kökenine sahip olsalar da dillerin farklılaşması, siyasi uygulamalardaki farklılıklar alışılmadık bir kültür olarak göçmenlere gelmiş ve uyum sürecini zor hale getirmiştir. Adaptasyon sürecinin merkezi olarak ev sahibi kültürün pratiklerine uygun olarak iletişim kurma yeteneği ve ev sahibi toplumun kitle iletişim faaliyetlerini sürekli ve aktif katılımı olmasıyla ilişkilendirilmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda göç ve kente uyum konu başlığında ülkemizde sınırlı çalışmaların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle Coğrafya alanında bu konuda sınırlı sayıda kaynak olduğu tespit edilmiş, coğrafya kaynaklarının yanında farklı bilim

alanlarında yayımlanan çalışmalardan da faydalanılmıştır. Bu anlamda hazırlanan bu çalışmanın literatüre önemli bir katkı sağlayacağı dūřünölmektedir.

BÖLÜM 2: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Göç ve kente uyum sürecinin daha iyi kavranabilmesi için kent, kentleşme ve göç kavramlarının öncelikle açıklanması gerekmektedir. Bu kavramlar bir bütün halinde göç ve kentsel uyum ilişkisini daha net bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır. Birbirinden bağımsız olmayan bu kavramlar kent ve kentleşmenin neyi ifade ettiğini tam manasıyla yansıtacaktır.

2.1 KENT

Kent, tanımında birçok farklı kriterleri barındıran ve kırsal alandan ayrılmak için tek bir faktörün yeterli olmadığı kavramdır. En genel tanımıyla Kent: Yönetmel olarak belirli örgütlenme birimlerine sahip bu birimlerin sınırları içerisinde kalan yerler olarak tanımlanmaktadır (Erkan, 2010). Yönetmel tanımının haricinde kent kavramının bir başka tanımı da şu şekilde karşımıza çıkmaktadır. “ Sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidiş geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi” (Keleş, 2021, s.81).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere kent insanların kırsal alanlardan daha farklı imkânlarla sahip olduğu kırsal alanlarda uğraşılan iş yüklerinin (tarım ve hayvancılık gibi) çok az kişi tarafından uğraş edindiği ya da hiç kullanılmadığı alandır. İnsanların daha çok hizmet sektöründe ve farklı iş kollarında çalıştığı aynı zamanda dinlenme ve eğlence imkânlarının ulaşılabilirlik bakımından kolay olduğu alanlardır. Yönetmel bakımından kırsal alanlardan birçok farklı fonksiyon ile yönetildiği yoğun nüfus topluluklarının iç içe yaşadığı komşuluk ilişkileriyle yaşadığı toplumsal alanlar olarak tanımlanabilmektedir.

Bu tanımların yanı sıra kentler farklı özellikleriyle de kırsal alanlardan ayrılmaktadır. Bu özellikler fiziki, ekonomik ve sosyal olmak üzere birbirinden ayrılmaktadır. Kentlerin genel yapıları birbirine yakın veya bitişik iç içe sıkışmış görünüme sahip bina, sokak ve caddelere sahip, yoğun nüfus kitlelerini barındıran tarım dışı fonksiyonların ağırlıklı olduğu fiziki açıdan bu şekilde olan yerleşim alanlarıdır. Beşeri açıdan insan sayısının fazla olduğu samimiyetin az yakın zoraki temasların fazla olduğu, bireysel farklılıkların çeşitlendiği, sınıf yapılarının karmaşık ve ortada olduğu,

mesleki ve coğrafi canlılığın hareketli olduğu yaşam tarzında büyük değişiklik ve farklılıkların olduğu yaşam alanları olma özellikleri ise beşerî coğrafya özelliği olarak örneklendirilebilir (Aliağaoğlu ve Uğur, 2016).

Bu anlamda kentleri kırsal alandan ayıran birçok faktör bulunmaktadır. Kentler sunmuş oldukları fırsatlardan dolayı kırsal alanlara göre daha yoğun nüfuslara sahip alanlardır. Kentler bu özellikleriyle birçok fırsatların sunulduğu farklılıkların yan yana bulunduğu belirli kurallar çerçevesinde o kurallara uyum sağlayarak yaşamların sürdürüldüğü alanlar olarak da tanımlanabilmektedir.

2.2 KENTLEŞME

Kentleşme demografik bakımdan kent alanlarında yaşayan nüfusun artması ve kent sayılarındaki artış anlamına gelmektedir. Kent alanlarındaki nüfusun artışı doğum oranının ölüm oranından fazla olmasıyla gerçekleştiği gibi kırsal alandan kentsel alana doğru yapılan göçler de kent alanlarındaki nüfus artışını etkilemektedir. Demografik nitelik bazlı tanım kentleşmenin en dar tanımı olarak söylenebilir (Keleş, 2021).

Kentleşme tanımını sadece nüfus artışı olarak ele almak bu kavramın eksik ifade edilmesine neden olmaktadır. Kentleşme sadece nüfus olarak değil aynı zamanda toplumsal yapının değişimleri ve ekonomik işleyişin değişmelerini de kapsamaktadır.

Kentleşme kavramının ekonomik, siyasal ve toplumsal kriterlerinin de dâhil edildiği en kapsayıcı tanım şu şekilde ifade edilebilir: “Sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişimlere yol açan bir nüfus birikim süreci.” (Keleş, 2021 s.47). Kentleşmeyi sadece demografik bakımdan ele almak bu kavramı tam karşılayamamaktadır. Kentleşme sadece nüfus artışı demek değil aynı zamanda kentlerin gelişip büyümesini de ifade etmektedir.

2.3 DÜNYADA KENTLEŞME

Kentlerin ilk ortaya çıkışı hakkında tarihçiler ve toplumbilimciler ortak bakış açısına sahiptir. Kentlerin uygarlıkların doğuşuyla birlikte ortaya çıktığı görüşü savunulmaktadır. Antik çağlarda kurulan kentler hakkında bilginizin kısıtlı olması

nedeniyle bu çağda var olan kentler hakkında detaylı bilgiye insanoğlu sahip değildir. Ancak M.Ö. 6'ıncı Yüzyılda Babil kentinin 350 bin nüfusa sahip bir kent olduğu bilinmektedir. Babil kentinden iki yüz yıl sonra ortaya çıkan Syracuse kentinin ise 400 bin nüfuslu bir kent olduğu bilinmektedir. Antik çağda kurulan en büyük kentin bir buçuk milyonluk nüfusuyla Roma kenti olduğu bilinmektedir (Keleş, 2021). Antik kentler ilk zamanlarda oluşan kentler hakkında bizlere net bilgiler sunmaktadır.

Orta Çağ kentlerinin ortaya çıkmasını sağlayan ve ortaya çıkan bu kentlerin gelişmesine sebep olan etken olarak ticaretin gelişmesi ön plana çıkmaktadır. Ticaretin gelişmesi ve ekonomideki payının tarıma oranla artış göstermesi kentlere olan ilginin artmasına neden olmuştur. Bu artışta beraberinde kentlerin gelişmesinde etkili olmuştur. Bu dönem içerisinde özellikle 10'uncu yüzyıldan sonra Avrupa kıtasında ticaretin canlandığı görülmektedir (Yılmaz ve Çitçi, 2011). Orta Çağ kentlerinin görünüm olarak dışarıdan gelen saldırılara karşı kenti koruma amacıyla surlarla çevrili olması bu dönem içerisinde oluşan bu kentlerin içe kapanık olma özelliğini göstermektedir (Keleş, 2021). Savunma ihtiyacı ortaçağ kentlerinin yapısını direkt olarak etkilemiştir. Kentlerin içe kapanık görünümünün oluşmasındaki temel faktör savunmadır.

Orta çağ döneminden sonra kentlerde artık içe kapanık surlar terk edilmeye başlanmıştır. Eskiye dair olan sundurmalar, barakalar, eski evler yıılmaya başlanmıştır. dolambaçlı ve karışık sokaklar yerini düz caddelere veya açık, dikdörtgen meydanlara bırakmışlardır (Mumford,1961/2007). Sanayi devrimiyle birlikte kentlerin görünümü yeniden değişmeye başlamıştır.

İngiltere'nin Manchester kentinde başlayan sanayi devrimi kentleşmeyi de etkilemiştir. Teknolojinin gelişmesiyle bu teknolojinin üretim bandına yansısıyla beraber kentlerde değişim ve gelişimler yaşanmıştır.

Sanayi devrimi sonrasında kurulan fabrikalar ve bu fabrikalarda çalışanlar için yapılan barınaklar kentlerin yeni baskın yüzünü oluşturmuştur. Sanayi devrimi öncesi kentler kapalı sınıf ayrımlarına sahipken sanayi devrimi sonrasında açık bir toplum yapısına kavuşmuş ve kişiler yetenekleri doğrultusunda sınıflar arasında geçiş yapabilir hale gelmiştir (Erkan, 2010).

Sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan işçi ihtiyacı kırsal alanlardan kent alanlarına doğru göçleri artıran faktörlerden olmuştur. Devrim sonrasında gerçekleşen göçler kentleşme oranını artırmıştır. Bundan dolayı günümüzde gelişmiş ülkelerde kentleşme oranı yüksek, kentleşme hızı düşüktür. Bu durumun oluşmasında sanayi devrimi etkili olmuştur. Sanayi devrimi ile birlikte gelişmiş olan ülkelerde kentleşme bu dönem itibarıyla başlamıştır. Bu dönemle birlikte gelişen üretimle kentleşme oranlarında artışlar meydana gelmiştir (Aliagaoglu ve Uğur, 2016). Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde kentleşme kavramı gelişmiş ülkeler gibi uzun bir sürece yayılış göstermemiştir.

Gelişmiş ülkelerde sanayileşme ile birlikte gerçekleşen kentleşme geliştirmekte ve az gelişmiş olan ülkelerde ise sanayinin daha yavaş ilerlemesinde dolayı daha hızlı ve dengesiz gerçekleşmiştir (Aliagaoglu ve Uğur, 2016). Gelişmiş ülkelerde kentleşme Sanayi Devrimi ile aynı doğrultuda gerçekleşmesinden dolayı bu dönem içerisinde kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru yapılan göçler kent alanlarında ekonomik olarak karşılığını bulabilmiştir.

Gelişmekte ve gelişmemiş ülkelerde ise kentleşme sanayi yatırımlarıyla aynı doğrultuda gerçekleşmemiştir. Kırsal alanlardan kentsel alanlara göç eden kitlelere ekonomik anlamda bir karşılık sunamamıştır (Keleş, 2021). Kent alanlarında karşılığı olmayan bu göçler kentlere beraberinde birçok sorunu da getirmiştir. Dengesiz büyüme ve çarpık kentleşme bu sorunların başındadır.

Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde kentleşme kentsel alanlarda gerçekleşen sanayi atılımların sonucu olarak değil kırsal alanlara teknolojinin girmesi sonucu işsiz kalan kitlelerin iş bulma umuduyla kentlere göç etmesiyle gerçekleşmiştir. Kentsel alanlarda yeterli olmayan sanayi faaliyetleri bu göçlerin karşılığını verememiştir. Bunun sonucunda da plansız, hızlı, aşırı, sahte, dengesiz kentleşme terimlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Keleş, 2021).

Sonuç olarak Dünya’da gerçekleşen kentleşme süreci genel anlamda üçe ayrılmaktadır. Bu ayrım gelişmiş ülkeler, geliştirmekte olan ve az gelişmiş ülkeler olarak yapılabilmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki modern anlamda kentleşme süreci sanayi devrimi ile birlikte başlayıp kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru gerçekleşen göçlerin kentsel alanlarda bir karşılığının olmasıyla sonuçlanıp doğru ve etkili bir kentleşme süreci

gerçekleşmiştir. Bundan dolayı da kentleşme oranları yüksek kentleşme hızı bu ülkelerde düşüktür.

2.4 TÜRKİYE’DE KENTLEŞME

Türkiye’nin kentleşme süreci incelenirken Osmanlı döneminden bağımsız olarak ele almak mümkün değildir çünkü Cumhuriyet, Osmanlı’nın devamı niteliğindedir. Tarihsel olarak birbirinden bağımsız değildir. Osmanlı döneminde kentleşme hareketleri kırsal alanlardaki toprak sistemlerinde yaşanan bozulmalarla başlamaktadır. Bu bozulmalar sonucunda gelirlerinde azalma yaşayan kırsal kesimdeki nüfus gelirlerini artıracabilecekleri düşündükleri kentlere göç etmeye başlamışlardır. Başta İstanbul olmak üzere diğer büyük kentlere göç etme eğilimi göstererek başlamıştır. Bu süreç içerisinde gerçekleşen göç hareketleri büyük seviyelerde olmamıştır (Hardal, 2014).

Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllardan 1950’li yıllara kadar ülkemizde kentleşme süreci durağandır. Bu dönemde kentleşmenin oluşmamasındaki faktörler yeni kurulan devletin ekonomik, sosyal ve siyasal bakımdan yeterli seviyede olmaması ve devletin kendini toparlama sürecine girmesinden kaynaklıdır (Erkan, 2010).

Bu süreçte ekonomik olarak yeterli seviyede olmamak, gereken yatırımları ve sanayi hamlelerinin daha aktif ve yoğun şekilde yapılmasına müsaade etmemiştir.

Gelişmiş ülkelerde kentleşme sanayileşme ile başlayan ve sanayileşmenin etkisiyle aynı doğrultuda hareket eden bir olgudur. Türkiye’de ise böyle bir durumdan söz etmemiz mümkün değildir. Ülkemizdeki kentleşme daha çok tarımda makineleşme ile birlikte kırsal alanda oluşan iş gücü fazlalığının kırsal nüfustaki gelir adaletsizliğini artırmasıyla birlikte daha farklı iş kollarına yönelip işsizliği gidermek amacıyla kentsel alanlara yapılan göçlerle oluşmuştur. Ülkemizde kırdan kente göçün ana faktörü tarımda makineleşme olmuştur (Yılmaz ve Çitçi, 2011).

Kırsal alanlarda yaşanan teknolojik değişimler aynı zamanda tarımsal girdilerin artmasına neden olmuştur. İşlenecek toprak miktarının artması buna bağlı olarak kullanılan gübre ihtiyacının artış göstermesi gibi girdiler örnek olarak verilebilir. Ulaşım şartlarının iyileştirilip tarımsal üretimin yerel pazarlardan ülke pazarlarına ulaştırılabilir olması tarımsal üretimi teknoloji ile birlikte etkileyen faktörler olmuştur. Girdilerin artış

göstermesi ve bunları karşılamada yetersiz kalan küçük toprak sahiplerinin değişen tarım yapısına zamanla direnme gücünü kaybedip kentsel alanlara doğru göç etmesini tetikleyen faktörlerdir. Kırsal alanlarda teknolojinin girmesi bu bölgelerdeki yapıyı değiştirmesinden dolayı kırdan kente göçü tetikleyen ana faktör olarak değerlendirilebilir (Tekeli, 2014).

Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren kırsal alandan kentlere doğru göçler artmaya başlamış ve buna bağlı olarak kentleşme hızlanmıştır. Kırdan kente yapılan bu göçler ilk olarak Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana kentlerine doğru gerçekleşmiştir. Daha sonraki süreçlerde diğer büyük kentlere doğru yönelimler olmuştur (Işık, 2005).

Kentleşme süreci iç göçlerle paralel doğrultuda hareket etmiştir. Özellikle 1950’li yıllar itibariyle Türkiye’de kentleşme süreci, yaşanan iç göç hareketleriyle hızlanmaya başlamıştır (Erkan,2010).

Tablo 1’e göre ülkemizde yaşanan iç göç hareketleri doğrultusunda kır-kent nüfus yoğunluklarında hızlı bir değişim yaşanmıştır (Tablo1). 1955-1980 yılları arasında kır-kent nüfus yoğunluklarında %15,1 oranında değişim gözlenmektedir. Bu değişim sonucunda kentsel alanlara göçler yoğunlaştığından dolayı kentleşme süreci yoğunlaşmıştır.

Bu durum üzerinde kırlarda yaşanan teknolojik gelişmeler ve kentlerin sunmuş olduğu imkânların kırsal alanlardan daha fazla olması etkili olmaktadır. Bu dönem içerisinde 1950-1960 yılları arasında gerçekleşen göçlere hazırlıksız yakalanan kentlerde gecekondular sorunun ortaya çıkarmıştır. Kentlere göç eden bireylerin ekonomik anlamda yeterli seviyede olmaması ve hazine topraklarına gecekondular denilen imarsız konutların yapılması bu dönemin temel sorunlarını oluşturmaktadır (Yılmaz ve Çitçi, 2011).

Tablo 1: 1927-2022 Kır-Kent Nüfus Oranları

Yıllar	Kentsel Nüfus	%	Kırsal Nüfus	%	TOPLAM NÜFUS
1927	3 305 879	24,2	10 342 391	75,8	13 648 270
1935	3 802 642	23,5	12 355 376	76,5	16 158 018
1940	4 346 249	24,4	13 474 701	75,6	17 820 950
1945	4 687 102	24,9	14 103 072	75,1	18 790 174
1950	5 244 337	25	15 702 851	75	20 947 188

1955	6 927 343	28,8	17 137 420	71,2	24 064 763
1960	8 859 731	31,9	18 895 089	68,1	27 754 820
1965	10 805.817	34,4	20 585 604	65,6	31 391 421
1970	13 691 101	38,5	21 914 075	61,5	35 605 176
1975	16 869 068	41,8	23 478 651	58,2	40 347 719
1980	19 645 007	43,9	25 091 950	56,1	44 736 957
1985	26 865 757	53	23 798 701	47	50 664 458
1990	33 326 351	59	23 146 684	41	56 473 035
2000	44 006 274	65	23 797 653	35	67 803 927
2008	53 161 723	75	17 095 377	25	70 257 100
2012	58 448 431	77,28	17 178 953	22,72	75 627 384
2013	70 034 413	91,3	6 663 451	8,7	76 697 864
2019	77 151 280	92,7	6 003 717	7,3	83 154 997
2020	77 736 041	93	5 878 321	7	83 614 362
2021	78 922 014	93,2	5 758 258	6,8	84 680 272
2022	79 651 102	93,4	5 628 450	6,6	85 279 553

Kaynak: (Işık,2005 ve TÜİK 2022 verileriyle güncellenerek)

Tablo 1'e göre ülkemizde kır-kent nüfus hareketlerini incelediğimiz zaman 1927 yılı ile 1950 yılları arasında kentsel nüfus oranındaki artışın 1950 ile 2000 yılları arasındaki artışa oranla daha az olduğu görülmektedir. Cumhuriyetin kurulduğu ilk dönemlere baktığımız zaman ise 1927-1935 yılları arasında kentsel nüfus oranında düşüş yaşandığı görülmektedir. Ülkemizdeki kentleşmenin yoğunlaştığı yıl olarak sayılan 1950 yılından 2000 yılına kadarki süreci incelediğimiz zaman kentsel nüfus oranının her dönem düzenli olarak arttığı görülmektedir.

1950'li yıllardan itibaren kent merkezlerinde artan nüfusun konut sorununa çözüm üretebilmek amacıyla gecekondu sorunu ortaya çıkmıştır. Kentlerin uğramış oldukları yoğun nüfus hareketlerine karşı dengeli bir gelişim göstermeleri ve göçlerle birlikte gecekondu sorunu başta olmak üzere kentlerde ortaya çıkan sorunlara çözüm üretmek Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur.

Kırdan kente gerçekleşen hızlı göçler beraberinde birçok sorunu getirmiştir. Barınma sorunu temel sorunların başında gelmektedir. Hem kent için hem de göç eden vatandaşların temel sorunudur. Kent merkezlerinde maddi yetersizliklerinden dolayı göç eden vatandaşlar gecekondu diye isimlendirilen imarsız yapıları inşa etmişlerdir. Kent

estetikliğini bozan bu yapılar devlet tarafından zamanla sorun olarak tanımlanmıştır. Bu sorunun ilk resmi söylemi 1966 yılında çıkarılan 44 maddelik 775 sayılı Gecekondu yasasıdır (Aslan, 2008).

1968 yılında hazırlanan DPT’de en çok üzerinde durulan sorun gecekondu sorunu olmuştur. 1970-1980 yılları arasında kırdan kente göçler yoğunluğunu devam ettirmiştir. Bu yoğun göç hareketi kentleşme üzerinde var olan konut sorununa çözüm arayışlarına başlanılmasına neden olmuştur. Bu planlamada göçlerle birlikte ortaya çıkan gecekondu sorunu konut sorunuyla birlikte değerlendirilecektir. Gecekonduların kent merkezi içerisinde kalmamaları ve kentlerin gelişimlerinin uygun alanlarda sağlanması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda şehirleşmenin bir düzen içerisinde gerçekleştirilmesi kararlaştırılıp kamunun arsa stoklarının artırılması düşünülmüştür. Hali hazırda kamunun elinde bulunan arsalar ucuz konutların yapılması desteklenip toplumun kullanımına sunulması ve gerekli görülmesi halinde kiralama sistemine de başvurulacaktır (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 1968).

Bu dönemde konut sorununa devlet desteğiyle çözümler aranmaya başlanıldığı gibi kentleşmenin artık sadece barınma değil göç eden nüfusun sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda bir bütün halinde gerçekleştirilmesi istenilmektedir (Kızıroğlu, 2013). Kentleşme sadece barınma olarak görülmekten çıkmış kent yaşamının bütün gerekliliğinin yerine getirilmesi olarak görülmeye başlanılmıştır.

1979 yılında açıklanan IV. Beş yıllık kalkınma planında kentleşme üzerinde durulan konular şu şekilde ele alınmıştır; Gelişmiş ve hızlı bir şekilde gelişmeye devam eden bölgelerde bu gelişimin belirlenen ulusal hedef ve plan doğrultusunda gelişimlerine devam etmeleri ve sürekliliğin sağlanması hedeflenmektedir. Bu bölgelerde ortaya çıkan çarpık kentleşme ve düzensiz arazi kullanımını kontrol altına almak, sanayi faaliyetleri ve alt yapı sorunlarını belirli bir disiplin altında düzene koymanın önemi vurgulanmıştır. Gelişmemiş bölgelerde ise gelişimi başlatıp sürekliliğinin sağlanması amaçlanmaktadır (DPT, 1979). 1980 yılının başlarından itibaren yaşanan ekonomik politika değişimiyle ulusal kalkınma anlayışı terk edilip neoliberal politikalar Türkiye’de etkili olmaya başlamıştır.

Ekonomide serbest piyasa koşullarının geçerliliği sağlanmış, yabancı yatırımcıların ülkeye giriş yapmaları kolaylaştırılıp dışa açılım gerçekleştirilmiştir. Ekonomik piyasada ulusal kalkınma anlayışının terk edilip serbest piyasa anlayışına geçildiği dönem olarak değerlendirilebilmektedir (Uçkaç, 2010). 1984 yılından sonra dünya piyasasında petrol fiyatlarında yaşanan düşüş ulaşım, sanayi üretimi, konut ve kentleşme faktörlerinde kısmi düzeyde de olsa hareketlenmeye neden olmuştur. Kentsel alanlarda bu değişim yaşanırken aynı dönem içerisinde tarım sektöründe uygulanan politikaların istenilen sonucu ve gelişmeyi vermemesinden dolayı kentlere olan göçün yeniden hızlanmasına neden olmuştur (Acungil, 2021). Kırsal alandan kentsel alana doğru gerçekleşen göçler önlenememiş ve kentlere göçler yoğun şekilde gerçekleşmeye devam etmiştir.

1985 yılında hazırlanan V. Kalkınma Planında şehirleşme kalkınma ve sanayinin doğal ve kaçınılmaz sonucu olarak görülmektedir. Bu düşünceyle şehirleşmenin en olumlu şekilde gerçekleştirilmesi istenilmektedir. Kentlerde hizmet kalitesi yükseltilir ve yatırıma daha fazla önem verilecektir. Kentlerin niteliksel olarak daha işlevsel hale gelmesi üzerinde durulmaktadır (DPT, 1985). Dengesiz ve çarpık şekilde büyüyen kentlerin niteliklerinin artırılması daha önemli hale gelmiştir. Kentlerin kalitesinin artması için yatırımlar yapılmaya başlanmıştır.

1990-2000 yılları arasında kentlere yapılan göçlerin dengesiz dağılımının eşit dağıtılması ve kentleşmenin her bölgeye yayılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda teşvik yasaları çıkartılıp bölgesel dezavantajlar giderilmeye çalışılmıştır. Anadolu'da bulunan kentlerin bunlardan faydalanması amaçlanmış ve kentleşmenin bütünsel bir şekilde oluşması hedeflenmiştir (Yılmaz ve Çitçi, 2011). Bu dönemden sonra kentlerin içerisinde plansız büyümeden kaynaklı olan sorunlar üzerinde çok durulmuş ve kentler dünya kenti statüsüne getirilmeye çalışılmıştır. Kentlerdeki aşırı, plansız ve niteliksiz büyüme birçok sorunu doğurmuştur. Barınma, trafik, güvenlik, altyapı, sosyal uyum ve çevre kirliliği bu sorunların başında gelmektedir. Kentlerin bu tür sorunlarının çözüme kavuşturarak daha yaşanabilir kentler haline getirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda kentlerin kentsel imaj ve markalaşma ile birlikte birer çekim merkezi haline dönüştürülmesi istenilmektedir (DPT, 2014). Kentleri daha yaşanabilir ve çekici hale getirmek dönem içerisinde önem kazanmıştır.

2000-2021 yılları arasında kırsal-kent nüfus oranlarındaki fark gittikçe açılmış 2021 yılına geldiğimiz de ise kentte yaşayan nüfus oranı %93,2 seviyesine kadar ulaşmıştır. 2012 yılında 6360 kanun numarası ile Resmî Gazete’de yayımlanan büyükşehir belediyesi kurulması ve sınırlarının belirlenmesi kanunu ile birlikte daha önce 16 olan büyükşehir sayısı yeni eklenen 14 büyükşehir ile birlikte otuza yükseltilmiştir (Resmî Gazete, 2012). Bu yasal düzenleme aynı zamanda büyükşehirlerin sınırlarını da yeniden düzenlemiştir. Buna göre artık büyükşehir sınırları tıpkı İstanbul ve Kocaeli illerinde olduğu gibi bütün il sınırları büyükşehir hizmet sınırı olarak kabul edilmiştir. Bu yasa doğrultusunda büyükşehirlerde bulunan belde belediyeleri ve köy tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Bu alanlarda mahalle olarak kayıt altına alınmıştır. Bu yasa büyükşehirlerde kırsal-kentsel ayrımını ortadan kaldırıp büyükşehir sınırları içerisinde bulunan her alanı kentsel alan olarak kabul etmiştir (Bekdemir ve diğerleri, 2014). Tablo 1’de bu yasanın etkisini çok net bir şekilde görülmektedir.

Yasa yürürlüğe girmeden 2012 yılında kentsel alanlarda yaşayanların oranı %77,28 iken yasa yürürlüğe girdikten hemen sonraki yıl olan 2013 yılında kentsel alanda yaşayanların oranı %91,3 çıkmıştır. Bu yükselmenin nedeni büyükşehir yasasıyla birlikte büyükşehir sınırları içerisinde kalan bütün alanların hizmet sınırı içerisine alınması ve mahalle olarak kayda geçmesi bu durumun oluşmasında etkili olmuştur.

2.5 KENTLİLEŞME

Kentlileşme; kentleşme tanımından farklı olarak kırsal alanlardan belirli nedenlerden dolayı göçle kent merkezine gelen insanların kent yaşamına alışabilme kente uyum sağlama sürecini kapsamaktadır. Sosyolojik olarak kentlileşme kavramı fonksiyonel olarak kısıtlı mekânlarda yaşanan topluluk hayatından, birçok farklı fonksiyona sahip mekânları içerisinde barındıran toplumsal hayata geçişi temsil etmektedir. Geçilen bu yeni yaşam biçim içerisinde yeni sosyal ilişkilerin ve bu ilişkilerin gerektirdiği yeni toplumsal örgütlenme sürecinin içine dâhil olunmasıdır (Erkan, 2010). Kentlileşme kavramı yeni yaşam biçimine uyum sağlama ile ilişkilidir. Özellikle kırsal alanlardan birçok noktada ayrılan daha sistematik ve modern yaşam sunan kentsel alanlara göç eden bireylerin bu yaşam şekline uyum sağlaması için gereken koşullardır.

Kentlileşme kavramı kentleşmenin sonucu olarak ortaya çıkan bir kavramdır. Kentleşmenin getirmiş olduğu toplumun yaşam alanlarındaki değişimlerin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, insana ait değer yargılarında bununla beraber ruhsal ve yerleşik yaşam biçiminde değişimleri oluşturma süreci olarak söylenebilir (Keleş, 2021). Keleş (2021) Kentlileşme için bütün benliğin ve yaşam şekliyle birlikte yeni alana uyum sağlayabilme durumu olarak da tanımlamaktadır.

Kentlileşme kavramı kırsal alan veya daha dar yaşam alanlarındaki yaşam şartlarından farklı olarak daha örgütsel bir yaşam şekline adapte olma sürecidir. Kent alanlarında yaşam sürenler kırsal alanlarda yaşam sürenlere oranla yaşamsal faaliyetlerini yerine getirebilmek için daha fazla insana gereksinim duyarlar. Bu gereksinimlerini de karşılayabilmek adına örgütlenmiş iş birliklerine başvururlar (L.Wirth, 2002/1957). Kentle bütünleşme sürecinde kırsal alandan kentsel alana göçle gelen insan topluluklarının kentsel alanlarda karşılaştıkları toplumsal değişim, kent yaşamına uyumdan bahsedilmektedir. Kentin sahip olduğu bürokratik ve örgütsel işleyişi ile toplumsal ilişkilere adapte olma süreci olarak da nitelendirilebilir (Özgen, 2010).

Kentlileşme kentteki yaşam süreciyle ilgili bir kavramdır. Kentler aşırı derecede nüfuslanmanın olduğu alanlardır. Bu toplulukların kent içerisinde ortak kullanım alanları mevcuttur bu alanları ortak kullanmak zorunda kaldıklarından dolayı kentlileşme kavramı esasen insan topluluklarının uyum ve düzen içerisinde bir arada yaşamasını ifade etmektedir. Kent ortak alanlarında belirli bir düzenin olmaması herkesin birbirinden bağımsız şekilde kurallar olmadan yaşamaya çalışması kaos ortamını oluşturur. Kentlileşme bu başına buyrukluğun oluşmaması adına belirli kurallarla bir düzen oluşturmayı istemektedir. Daha net bir ifadeyle sıra beklenilmesi gerektiğinde kişilerin sırasını beklemesi veya toplumun kullanımı için yapılmış ortak mekân ve her türlü işlevsel özelliğe sahip eşyaların zarar verilmeden kullanılmasının ve bu kurallara uyum sağlamakla ilişkilendirilebilmektedir. Kent yaşamında kimsenin özel alanına müdahalede bulunmadan kimseyi rahatsız etmeden yaşamayı öğrenilmesi ve kentlilik bilincinin oluşması ve kente aidiyet hissiyatının oluşmasını istemektedir (Yalçın, 2010).

Yapılan tanımlarda kentlileşme yeni yaşam şekline uyum sağlayabilme kendini kentli olarak hissedebilme ve kentin gerektirmiş olduğu yaşam şekline uyum sağlayabilme süreci olarak ele alınmıştır. Kırsal alanlarda daha az alanda daha az nüfusla

yaşayan bireylerin kentsel alanlardaki daha geniş yerleşim alanları ve bu alanlardaki daha sistematik yaşam şekline uyum sağlayabilmesi olarak söylenebilir. Kentlileşebilmek için kırsal kimliğinden sıyrılıp kendini kentli olarak görmek kente aidiyet hissedip onu sahiplenmek gerekmektedir.

2.6 GÖÇ VE KENTE UYUM

Kırsal ve kentsel yaşam alanlarındaki farklılıklar özellikle kentsel alanlarının sunmuş olduğu olanakların fazlalığı kentleri çekici kılmakta ve kentler göç merkezi haline gelmektedir. Göçleri etkileyen itici ve çekici faktörler bulunmaktadır. İtici faktörleri sıralayacak olursak; ekonomik (yoksulluk, işsizlik, tarımda istenilen verimin alınamaması) kuraklık, su baskınları, savaşlar, depremler, siyasal baskılar gibi nedenler itici faktörler olarak sıralanabilir. Çekici faktörler ise ekonomik fırsatların çokluğu, güvenlik, özgürlük, eğitim, toplumsal imkanlar gibi faktörler sıralanabilir (Tümertekin ve Özgüç, 2015). Kırsal alanlardaki her konuda yaşanan kısıtlılık insanların daha iyi yaşam koşullarında yaşamak için göç etmesine neden olmaktadır. Bireylerin yaşam yerlerini terk etmesi başka yaşam alanını tercih etmesi her zaman daha iyiye ulaşma isteğini taşımaktadır.

Kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru yapılan göçler beraberinde birçok sorunu getirmiştir. Göç edenlerin kente uyum sorunu da bunlardan birisidir. Göç eden bireyler için yeni yaşam alanına alışma oraya uyum sağlama bazen sancılı bir süreç olmaktadır. Bu sürecin sancılı geçmesine neden olan faktörler olarak kültürel farklılıklar, ekonomik zorluklar, barınma sorunu, günlük yaşamdaki değişimler sıralanabilir. Bu farklılıkların aşılması kolay değildir. Bu süreç kimi zaman bir kuşak boyu devam edebilmektedir. Bu uyum sürecinin ne kadar sürede gerçekleşeceği göçle gelen bireylerin, kent halkı ile kültürel ve ekonomik olarak ne kadar benzerlik taşıdığı ile ilgilidir. Benzer kültürel yapı uyum sürecini kolaylaştırıp kısaltırken birbirinden farklı yapılar bu süreci sancılı ve uzun bir hale getirmektedir (Deniz ve Etlan, 2009).

Göçle birlikte ortaya çıkan bu sorunun aşılma süresi göç eden bireylerin ekonomik güçleri, kültürel özellikleri, eğitim seviyesi gibi birçok farklı faktöre bağlıdır. Bu sorunun aşılması göç eden bireylerin kente uyum sağlaması yine bu bireylerde kentlilik bilincinin oluşmasına bağlıdır.

Kent yaşam alanlarında kente uyumlu yaşayabilmek öncelikle kentlilik bilincine sahip olmayı gerektirmektedir. Kentlilik bilinci kent alanlarında yaşayan bireylerin kent alanlarına aidiyet hissetmesi, kenti sahiplenmesi yani kendini kentin bir parçası olarak görmesi ile oluşabilmektedir. Kentlilik bilinci oluşmayan bireylerin kente uyum sağlaması oldukça güç olmaktadır. Kente uyum kentlilik bilincini oluşturma süreci olarak da değerlendirilebilir. Kentlilik bilinci kent kültürünü anlayabilmek, onu yaşamaya çalışmak., kente aidiyet ve bu alanlarda güvenli hissedebilmektir. Aynı zamanda kentsel kurumlardan faydalanıp kentsel oluşumlarda sorumluluk hissedip bu sorumluluğu almak şeklinde tanımlanabilir (Altıparmak, 2015: s.447; Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009: s.17; Belli ve Aydın, 2017: s.426; Yelboğa, 2019: s.19).

Kentlilik bilincinin oluşmasında etkili olan faktörler şu şekilde sıralanabilir: eğitim, sosyal, ekonomik, fiziksel (yaşanılan mekân) bu faktörlerin sağlıklı bir şekilde oluşması kentlilik bilincinin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Acungil, 2012). Kentlilik bilincinin oluşmasında bireylerin eğitim durumu, yaş, doğum yeri etkenleri oldukça fazla etkilidir.

Özellikle eğitim ve yaş faktörü bireylerde bu bilincin oluşması için etki etmektedir. Göçle birlikte kent alanlarına gelen bireylerden daha genç yaşta olan bireylerin ve eğitim seviyesi daha ileri olan bireylerin bu bilinci oluşturmaları orta ve yüksek yaş grubuna oranla daha kolay olmaktadır (Geyik, 210). Gençlerde kentlilik bilincinin doğru oluşmasına eğitimlerinde kentin ve kentsel yaşamın doğru tanıtılmasının etkisi yüksektir (Balık ve Erdoğan, 2020). Ayrıca bireylerin ekonomik durum ve gelirleri de kentlilik bilincinin oluşmasında etkili olmaktadır. Alt gelir grubundaki bireylerin kent imkânlarından ve sosyal yaşam alanlarından yararlanma imkânlarının kısıtlı olması bu bilincin oluşması üzerinde olumsuz etkiye sahiptir (Geyik, 210). Kentlilik bilincinin gelişmesinde mahalleler de rol oynamaktadır.

Kentsel alanlara göçle gelen bireylerin ekonomik olarak kentsel alanlardan faydalanma imkânlarının kısıtlı olması kentlilik bilincinin oluşmasına olumsuz etki etmektedir (Kazak, 2017). Bireylerin yaşam alanlarında sahip oldukları sosyal çevreler de kentlilik bilincinde önemli etkiye sahiptir. Kent bilincini yansıtmayan sosyal çevre bireylerde kentlilik bilincinin oluşmasında engel olmaktadır. Kırsal alanlardan kentsel alanlara göç eden insanların ekonomik şartlarına uygun yaşam alanlarına yerleşmeleri

fiziksel olarak kentlilik bilincini etkilemektedir. Kentsel yaşam alanlarını tam yansıtmayan fiziksel çevre bireyler üzerinde bu bilincin oluşmasına olumsuz etki etmektedir (Geyik, 210).

Mahalleler bireylerin ihtiyaçlarını giderdiği, ilişkilerinin çoğunu burada kurduğu ve zamanının büyük çoğunluğunu geçirdiği alanlardır. Mahallelerin bu etkisi kentlilik bilincinin oluşmasında yaşanan coğrafi mekânın önemini arttırmaktadır (Candan ve Kazak, 2019). Mahallelerin bu önemi kent alanlarında yer seçiminin önemini de artırmaktadır. Kent alanlarında yer seçiminde etkili olan birçok faktör bulunmaktadır. Kentsel nüfusun farklı alanlara dağılmasında etkili olan faktörleri sıralayacak olursak: Toplumsal statü, yapılan işin konumu ve yetkinliği, etnik özellikler, gelir dağılımı, etnik yapı gibi faktörler kent alanlarındaki yerleşim yerini belirlemede etkili olabilmektedir (L.Wirth, 2002/1957).

Fiziksel olarak plansız ve çarpık kentleşmeye neden olan gecekondu mekânları, kentsel görünüm ve imkânlardan yoksun olmalarından dolayı bu mahallelerde yaşayan alt gelir grubuna sahip bireyler kentle bütünleşmesi ve kentlilik bilincinin oluşmasına engel olmaktadır. Bu alanlar genel olarak içe kapanık ve kapalı bir yaşam örgüsüne sahiptirler. Kent yaşamı içerisinde yaşanan zorluklar bu alanlarda yaşayan bireyleri bu zorluklar karşısında birbirlerine daha çok bağlamaktadır. Bu bağlanma bireyler kendi kültür ve geleneksel değerlerini korumaya zorunlu kılmaktadır. İş bulma ve iş kurma gibi konularda birbiriyle deneyimlerini paylaşıp birbirlerine destek olmaları bu dayanışmayı güçlü kılmaktadır. Bu bireyler kendilerini kentli olarak görseler bile kırsal alandan kalan geleneklerini kent yaşamına uydurma ve bütünleşme sürecinde tam kopamadıkları için sorun yaşamaktadırlar. Bu sorun özellikle genç ve eğitilmiş bireylerde daha az rastlanılmaktadır. Genç ve eğitilmiş bireyler kentin gerektirdiği modern yaşam şekline daha fazla eğilim göstermektedir (Aile Araştırma Kurumu, 2002).

Fiziksel mekânla bağları kuvvetlendiren önemli etkenlerden birisi de yeterli donanımına sahip olamamadır. Yeterli donanım olarak eğitim seviyesi, ekonomik durum ve iş alanlarında uzmanlaşma örnek olarak verilebilir. Kırsal alanlardan kentsel alanlara göçle gelen bireylerin kente uyum sağlayacak yeterli donanımına sahip olmamaları bu bireyleri kendi içlerinde dayanışmaya sevk etmektedir. Kişiler kentsel alanları tanımamaktadır. Bu alan içerisinde var olmak içinde yeterli donanımına sahip değillerdir.

Bu nedenle özellikle alt gelir grubuna ait bireyler kentsel alanlarda var olmak için akrabalık, hemşerilik, komşuluk gibi yakın dereceden ilişkilere daha bağlı olmaktadırlar (Öztürk ve Altuntepe, 2008).

Kente uyum süreci kentlileşme ile ilişkilidir. Kentlileşmenin bireyler üzerindeki etkisi kentlilik bilinciyle oluşmaktadır. Kentlilik bilincinin oluşması için kente aidiyet hissedip kendini kente karşı sorumlu hissetmek ve kentli olarak görmek bu sürecin oluşması için önem arz etmektedir. Kentlilik bilincini etkileyen faktörlere baktığımız zaman kırsal alandan kentsel alanlara göç eden bireylerin kent yaşamına uyum sağlayabilmesi için eğitim, sosyal, ekonomi, fiziksel mekân gibi faktörleri karşılayabilmelidir. Kentsel uyum aşamasında eğitim seviyesinin yüksek olması bu durumu kolaylaştırmaktadır. Bireylerin yaşlarının genç olmaları hem gelişime açık olmaları hem de eğitim seviyelerini yükseltme fırsatlarının olması bakımından orta ve yaşlı bireylere oranla bu süreci daha kolay atlatalmaları beklenebilir.

Kente uyum sürecinde sosyal yaşam, gelir düzeyi ve tercih edilen fiziksel mekân uyum sürecinde etkili olan faktörlerdir. Kentsel yaşam alanlarında sosyal faaliyetlere katılıp kentsel ortak alanlardan daha fazla yararlanmak için yeterli gelire sahip olamamak kente uyumu olumsuz yönde etkilemektedir. Bireylerin eğitimsiz ve vasıfsız olmaları ise bu alt gelir grubundan çıkmalarını zorlaştırmaktadır. Alt gelir grubuna sahip olan bireylerin kentsel alanlara göç ettikten sonra belirledikleri yaşam alanlarının kent yaşamını fiziksel olarak tam yansıtmayan alanlar olması da bu uyum sürecini de olumsuz etkileyip, zorlaştırmaktadır. Çalışma alanını oluşturan Çay Mahallesi de benzer özellikler gösteren bir yapıya sahip olup, kente uyum ve kentlilik bilincinin gelişmesinde sorunların yaşandığı bir yerleşim alanıdır.

BÖLÜM 3: BULGULAR

3.1 ÇAY MAHALLESİNİN KURULUŞ VE GELİŞİMİ

Ağırlıklı olarak 1970-1990 yılları arasında Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgesinden Mersin kentine iş imkanları ve zorunlu göç gibi nedenlerden dolayı göçle gelen vatandaşlar tarafından kurulan Çay Mahallesi bu özelliği ile Kürt ve Zaza kökenli vatandaşların yoğun olarak yaşadığı bir mahalledir. Mahallenin nüfusu 2022 sayımına göre 11.784'dür (5.882 erkek, 5.902 kadın) (Tablo 2). Çay Mahallesi Mersin kentinin doğusunda konumlanmış durumdadır. Mahallenin kuzeyinde D-400 Mersin-Adana karayolu bulunmaktadır. Doğusunda kaynağını Toros Dağlarında alan Deliçay Kuzey-Güney yönlü uzanmaktadır. Güney batı kısmında Ataş petrol rafinerisi yerleşkesi bulunmaktadır. Mahalle bu alan içerisinde sıkışmış durumdadır. Doğusunda akarsuyun olması, kuzeyinde karayolunun bulunması güneybatısında Ataş Petrol Rafinerisi'nin bulunması mahalleyi kapalı konuma getirip gelişimine engel olmuştur.

Tablo 2: Yıllara Göre Çay Mahallesi Nüfusu

2007-2022 NÜFUSU	
YILLAR	TOPLAM NÜFUS
2007	13.505
2008	13.181
2009	13.740
2010	13.438
2011	13.520
2012	13.507
2013	13.472
2014	13.249
2015	13.131
2016	13.109
2017	12.849
2018	12.514
2019	12.387
2020	12.300
2021	11.900
2022	11.784

Kaynak: (TÜİK, 2022)

Göçle gelen insanlar tarafından oluşturulan bu mahallede ağırlıklı olarak Bingöl, Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa kentlerinden göç eden insanlar yaşamaktadır. 2011 Suriye

iç savaşı sonrası ülkemize sığınmacı statüsüyle gelen göçmenler de ikamet etmeye başlamıştır. Çay Mahallesi kentin kenar mahallesi olarak nitelendirilebilir. Çay Mahallesi içerisinde kentsel yaşam için gerekli olan koşullar tam manasıyla sağlanmamıştır. Çay Mahallesi gösteri gibi olaylarla anılan mahalle olarak da bilinmektedir. Alt gelirli insanların yaşadığı bir mahalledir. Kapalı yapısı ve fiziksel koşullarının etkisiyle göçle gelen insanların kültürlerini yaşamaya devam ettiği bir mahalle görünümü vermektedir.

Çay mahallesinde sokakların büyük çoğunluğu dar ve evlerin birbirine bitişik bir şekilde konumlandığı bir görünüm vardır. Sonradan imara açılan arsalarla birlikte imarlı bir şekilde yapılan evler daha estetik ve sokakları daha geniştir (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: Çay Mahallesinde Birbirine Bitişik Tek Katlı Gecekondu

Bu anlamda göçle gelen insanlar tarafından kurulan Çay mahallesinde yaşanan göç sürecini ve kente uyum meselesini ortaya koyabilmek amacıyla araştırma süreci boyunca Çay Mahallesi göçle gelmiş 50 kişi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler boyunca bireylerin göçle geldikleri yer ile kentsel alan içerisinde karşılaştıkları yerler arasındaki benzerlik ve farklılıklarla ilgili sorular yöneltilmiştir. Bireylerin göç süreci boyunca karşılaştıkları zorluklar tespit edilmeye çalışılmış bireylerin göç etme nedeni hakkında sorular yöneltilmiştir. Bireylerin kente uyum noktasında ne gibi zorluklarla karşılaştıkları kente uyum sağlayıp

sağlayamadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Kente aidiyet duygularını ölçen sorular yöneltmiştir. Çalışma bu sorular çerçevesinde oluşturmuştur. Elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi yöntemiyle akıcı bir şekilde sunulmuştur.

3.2 GÖRÜŞMECİLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Görüşme yapılan kişilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında 24 kişi kadın (%48), 26 kişi (%52) erkektir (Tablo 3). Görüşmeler yapılırken cinsiyet dağılımı eşit tutulmaya çalışılmıştır. Görüşmecilerin yaş dağılımını incelediğimiz zaman görüşmeye katılım sağlayan kişilerden en genci 25 yaşında katılım sağlayan kadın görüşmecidir. Görüşmeye katılım sağlayan en yaşlı görüşmeci ise 90 yaşında katılım sağlayan erkek görüşmecidir. Görüşmecilerin genel yaş dağılımını baktığımız zaman görüşme yapılan kadın görüşmecilerin yaş dağılımı şu şekildedir; 36-50 yaş aralığında görüşme yapılan 11 kadın görüşmeci bulunmaktadır. 52-80 yaş aralığında kadın görüşmecilerin sayısı 12'dir. Erkek görüşmecilerde 36-50 yaş aralığında görüşme yapılan 10 kişi vardır. 52-80 yaş aralığında görüşme yapılan kişi sayısı ise 15'tir (Tablo 3).

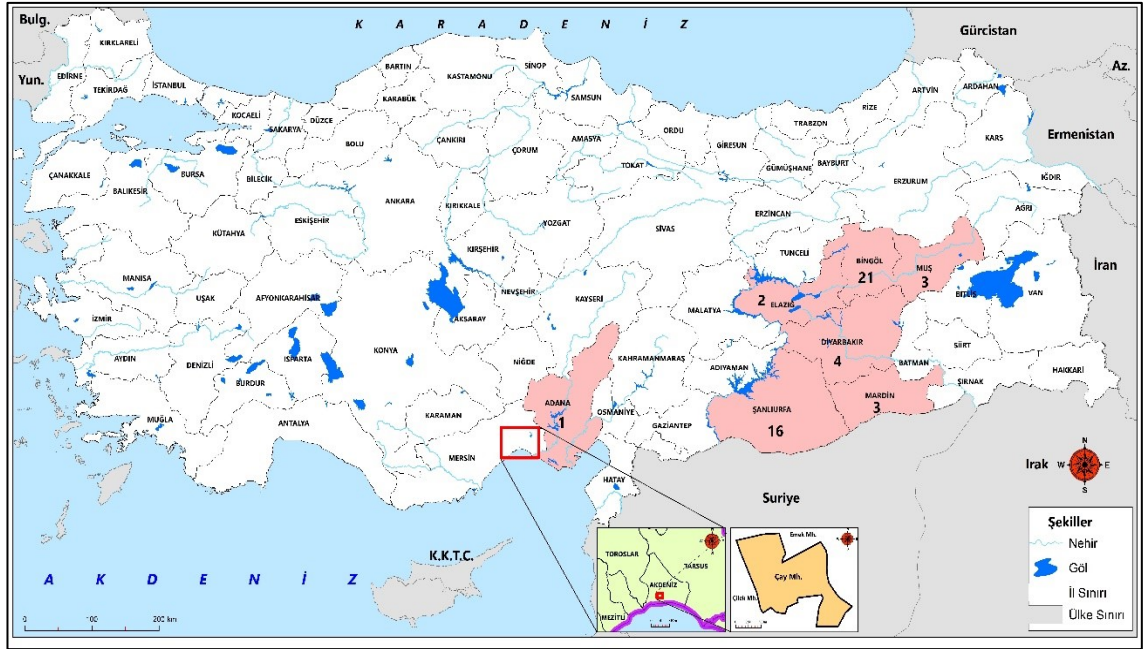
Görüşmecilerin göç ettikleri yerlere bakıldığında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin il ve ilçelerin merkezlerinden göç ettikleri görülmektedir. Direkt olarak kent merkezinden Mersin kentine göç eden görüşmeci 7 kişidir. Bunlar; görüşmeci (2) Elâzığ, görüşmeci (6) Şanlıurfa, görüşmeci (23) Şanlıurfa, görüşmeci (24) Muş, görüşmeci (36) Muş, görüşmeci (44) Elâzığ, görüşmeci (47) Muş kent merkezlerinden Mersin kentine göç edenlerdir (Tablo 3). Bunların dışında kalan görüşmecilerin tamamı göç ettikleri illerin ilçelerine bağlı köylerinden göç etmişlerdir. Görüşmecilerden 21 kişi Bingöl, 16 kişi Şanlıurfa, 4 kişi Diyarbakır, 3 kişi Mardin, 3 kişi Muş, 2 kişi Elâzığ ve 1 kişi Adana'nın ilçe ve köylerinden göç etmiştir (Tablo 3).

Görüşmecilerden kente en erken tarihte göç edenlerin geldikleri tarih 1975 yılıdır. Kente 1975 yılında göç eden görüşmeciler 4 kişidir. Kente en son göç eden görüşmeci ise görüşmeci 2010 yılında göç etmiştir. Genel olarak baktığımız zaman görüşmecilerden 1980-1985 yılları arasında kente göç eden kişi sayısı 21'dir. 1985-2001 yılları arasında kente göç eden kişi sayısı 24'tür (Tablo 3).

Tablo 3: Görüşmecilerin Demografik Özellikleri

GÖRÜŞMECİ	YAŞ/CİNSİYET	GÖÇ ETTİĞİ KENT	GÖÇ ETTİĞİ TARİH	GÖÇ ETME NEDENİ
Görüşmeci 1	54/Erkek	Bingöl/Solhan	1985	Ekonomik
Görüşmeci 2	56/ Kadın	Elâzığ	1988	Evlilik
Görüşmeci 3	47/Erkek	Bingöl/Solhan	1985	Ekonomik
Görüşmeci 4	56/Erkek	Bingöl/Solhan	1985	Ekonomik
Görüşmeci 5	66/Kadın	Bingöl/Solhan	1985	Ekonomik
Görüşmeci 6	56/Erkek	Şanlıurfa	1985	Ekonomik
Görüşmeci 7	65/Erkek	Şanlıurfa/Suruç	1985	Ekonomik
Görüşmeci 8	54/Erkek	Şanlıurfa/Suruç	1986	Ekonomik
Görüşmeci 9	68/Erkek	Şanlıurfa/Suruç	1984	Köy boşaltılması
Görüşmeci 10	45/Erkek	Bingöl/Solhan	1985	Ekonomik
Görüşmeci 11	50/Erkek	Bingöl/Solhan	1985	Ekonomik
Görüşmeci 12	66/Erkek	Bingöl/Solhan	2001	Ekonomik
Görüşmeci 13	40/Erkek	Şanlıurfa/Siverek	1983	Ekonomik
Görüşmeci 14	44/Erkek	Şanlıurfa/Suruç	1984	Ekonomik
Görüşmeci 15	45/Kadın	Bingöl/Solhan	1993	Köy boşaltılması
Görüşmeci 16	67/Kadın	Mardin/Derik	1996	Ekonomik
Görüşmeci 17	63/Kadın	Bingöl/Solhan	1993	Evlilik
Görüşmeci 18	76/Kadın	Bingöl/Solhan	1987	Ekonomik
Görüşmeci 19	50/Kadın	Bingöl/Solhan	1980	Ekonomik
Görüşmeci 20	66/Kadın	Bingöl/Solhan	1989	Ekonomik
Görüşmeci 21	66/Kadın	Bingöl/Solhan	1987	Ekonomik
Görüşmeci 22	38/Kadın	Mardin/İstanbul	1995/2020	Ekonomik/Evlilik
Görüşmeci 23	41/Kadın	Şanlıurfa	1980	Ekonomik
Görüşmeci 24	63/Kadın	Muş	1975	Ekonomik
Görüşmeci 25	48/Kadın	Diyarbakır/Silvan	1980	Evlilik
Görüşmeci 26	52/Kadın	Bingöl/Solhan	1986	Ekonomik
Görüşmeci 27	47/Kadın	Bingöl/Solhan	1987	Ekonomik
Görüşmeci 28	63/Kadın	Şanlıurfa/Hilvan	1980	Ekonomik
Görüşmeci 29	50/Kadın	Şanlıurfa/Suruç	1985	Ekonomik
Görüşmeci 30	25/Kadın	Şanlıurfa/Suruç	2010	Ekonomik
Görüşmeci 31	42/Kadın	Diyarbakır/Sur	1995	Evlilik
Görüşmeci 32	45/Kadın	Şanlıurfa/Siverek	1987	Ekonomik
Görüşmeci 33	38/Kadın	Adana/Doğankent	2001	Evlilik
Görüşmeci 34	52/Erkek	Bingöl/Solhan	1986	Ekonomik
Görüşmeci 35	72/Erkek	Şanlıurfa/Hilvan	1980	Ekonomik
Görüşmeci 36	48/Erkek	Muş	1975	Ekonomik
Görüşmeci 37	54/Erkek	Bingöl/Solhan	1987	Ekonomik
Görüşmeci 38	48/Erkek	Şanlıurfa/Siverek	1998	Ekonomik
Görüşmeci 39	90/Erkek	Şanlıurfa/Viranşehir	1975	Kan Davası
Görüşmeci 40	68/Erkek	Bingöl/Solhan	1989	Ekonomik

Görüşmeci 41	54/Erkek	Bingöl/Solhan	1993	Köy Boşaltılması
Görüşmeci 42	38/Erkek	Diyarbakır/Hani	1980	Ekonomik
Görüşmeci 43	54/Erkek	Şanlıurfa/Suruç	1980	Ekonomik
Görüşmeci 44	45/Erkek	Elâzığ	1988	Kan Davası
Görüşmeci 45	70/Erkek	Bingöl/Solhan	1993	Sağlık/Ekonomik
Görüşmeci 46	36/Erkek	Mardin/Derik	1996	Ekonomik
Görüşmeci 47	48/Kadın	Muş	1985	Ekonomik
Görüşmeci 48	52/Erkek	Diyarbakır/Silvan	1980	Ekonomik
Görüşmeci 49	80/Kadın	Şanlıurfa/Viranşehir	1975	Kan davası
Görüşmeci 50	48/Kadın	Bingöl/Solhan	1993	Evlilik
MAHALLENİN NÜFUSU(2022)	ERKEK: 5.882	KADIN: 5.902	TOPLAM: 11.784	

Harita 2: Görüşmecilerin Göç Ettiği İlleri Gösteren Harita

3.3 GÖRÜŞMECİLERİN GÖÇ ETME NEDENLERİ

Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre görüşmecilerin göç etme nedenlerinin farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Görüşmecilerin neden göç ettiklerine dair sorulan soruya çoğunlukla ekonomik nedenlerden dolayı göç ettim cevabı 35 kişi tarafından verilmiştir. Evlilikten dolayı göç ettiğini söyleyen 6 görüşmeci bulunmaktadır (Tablo 3). Çatışma kaynaklı zorunlu göçler iki gruba ayrılmaktadır. Siyasi nedenlerle yaşanmayan çatışma kaynaklı göçler kan davası ve benzeri göçleri içermektedir. Görüşmecilerimizden kan davasından dolayı göç (3 kişi) bulunmaktadır. Çatışma kaynaklı zorunlu göçün diğer

grubu olan siyasi nedenlerden dolayı gerçekleşen göçlerdir bu grupta da köy boşaltılmasından dolayı (4 kişi) göç ettiğini ifade etmiştir (Keser,2011).

Kelime bulutunda yer alan kelimeler verilen cevapların tekrar etme sıklığına göre yer edinmiştir (Şekil 1). Hem evlilik hem de ekonomik nedenlerden dolayı göç eden bir kişi ve yine hem sağlık hem de ekonomik nedenlerden dolayı göç eden bir kişi bulunmaktadır.

Ekonomik nedenlerden dolayı göç eden görüşmecilerin büyük çoğunluğunun işletecek tarım arazisine veya hayvancılık yapacak hayvanlara sahip olamamalarından dolayı kentlerde yeni bir iş imkânı bulabilmek umuduyla kentlere göç ettikleri tespit edilmiştir. Yalnızca bir görüşmeci (19) işletecek arazi ve hayvanlara sahip olmasına rağmen daha iyi şartlar bulmak umuduyla arazilerini ve hayvanları satıp kente göç etmiştir.

Şekil 1: Görüşmecilerin Göç Etme Nedenlerini İçeren Kelime Bulutu

Ekonomik nedenlerden dolayı göç etmek zorunda kalan görüşmecilerden bazılarının söylemleri ise şu şekilde olmuştur;

Görüşmeci (1): “1987 yılında Mersin’e göç ettim. Maddi imkânsızlıklardan dolayı göç ettim.”

Görüşmeci (3): “1985 Eylül’de Bingöl’den Mersin’e geçim sıkıntısından dolayı göç ettim. Arazilerimiz verimli değildi geçimimiz zordu ondan dolayı göç ettik.”

Görüşmeci 3’ün ifade ettiği gibi köylerde sahip olunan arazinin verimsiz olması göçe neden olan sebepler arasındadır.

Görüşmeci (5): “1988 yılında Bingöl Solhan’dan Mersin’e göç ettim. Eşim öldükten sonra maddi olarak sıkıntı yaşadığım için geldim.”

Görüşmeci (14): “1984 yılında Urfa Suruç’tan su sorunu ve iş imkânlarının yetersiz olmasından dolayı Mersin’e göç ettim.”

Görüşmeci (19): “1980 yılında Bingöl/Solhan/Arıkonak köyünden Mersin’e göç ettik. Göç etme nedenimiz yoktu. Ekonomik olarak daha farklı olur diye göç ettik. Hayvanlarımızı her şeyimizi satıp buraya geldik...”

Görüşmeci (25): “1986 yılında Bingöl/Solhan/Göksu köyünden ailemle birlikte göç ettim. Babam öldükten sonra yaşamış olduğumuz ekonomik sıkıntılardan dolayı Mersin’e göç ettik...”

Görüşmeci (38): “1998 yılında Şanlıurfa/Siverek’ten Mersin’e göç ettim. İşsizlikten dolayı Mersin’e geldim. Köyde evlerimiz topraktandı mal varlığımız yoktu her şey ağalarındı...”

Görüşmeci (36): “1975 yılında Muş’tan Mersin’e göç ettik. Göç etme nedenimiz işsizlikti. Orada hayvanımız, arazimiz olmadığı için buraya geldik.”

Görüşme yapılan kişiler arasında 4 görüşmeci köylerinin boşaltılmasından dolayı göç etmek zorunda kalmıştır. Urfa’nın sınır köylerinden birinde yaşayan görüşmeci yaşanan terör olaylarından sonra köylerinin boşaltıldığını ve maddi olarak da tutunabilecekleri çok fazla kaynakları olmadığından dolayı kente göçmeyi kurtuluş olarak görüp kente göç etmiştir. Bu göç sürecini yaşayan görüşmeci 9 o süreci şu cümlelerle anlatmıştır: “1984 yılında göç ettim. Köyümüz sınır köylerindendi ve terör olayları çok sık yaşanıyordu. Bu olayların yaşanması köyümüzde sıkıyönetimi getirdi. Bu uygulama ile köyümüz boşaltıldı bizde yoksul olduğumuz için göç ettik.”

Köy boşaltılmasından dolayı göç etmek zorunda kalan diğer görüşmecilerden görüşmeci (15) yaşadığı göç sürecini şu cümlelerle ifade etmiştir; *“1993 yılında Bingöl/Solhan/Aslanbey köyünden ailem göç ettiği için Mersin’e göç ettim. Köyümüz terörden dolayı boşaltılmıştı ondan dolayı bizde göç ettik.”* Terör olaylarından sonra köyün boşaltılması ailenin göç etme sürecini başlatmıştır.

Görüşmeci (41) ise köy boşaltılma durumu ve sonrasında ki süreci *“1993 yılında, Bingöl/Solhan/Aslanbeyli köyünden, köyümüzün boşaltılması sonucu göç ettik. Terörden dolayı bütün köyümüz boşaltılmıştı sadece biz değil köyde bulunanların çoğu başka yerlere göç ettiler sadece biz etmedik.”* sözleriyle ifade etmiştir.

Göçe neden olan sebeplerden birisi de kan davasıdır. Bu anlamda görüşmeci 39 kan davasından dolayı göç etme sürecini şu şekilde ifade etmiştir. *“Şanlıurfa/Viranşehir’den 1975 yılında göç ettik. Göç etme nedenimiz aile içerisinde yaşanan kavga sonucunda bir gece yarısı çocuklarımızı ve canımızı kurtararak kaçtık. Sadece canımızı kurtarabildik. Evimiz eşyalarımız her şey orada kaldı. Bizlerin durumu çok iyi idi kan davasından dolayı kaçmak zorunda kaldık.”*

İş gücü kaybı ve evlilik dolayısıyla yapılan göçleri ise görüşmeci 45 ve görüşmeci 22 şu şekilde ifade etmiştir: *“Bir erkek çocuğumun parmakları ot biçme aracının arasında kalınca ve 4 parmağı kesilmek zorunda kaldıktan sonra iş güçlerimizden biri gitti. Ayrıca kış hazırlıklarımızı da yapamamıştık. Odunlarımızda yoktu. Mersin’de olan kardeşime telefon açtım. Bu kışı sizin yanınızda geçirebilir miyiz? Diye sordum o da gelin dedi. Bu şekilde Mersin’e geldik.”* Bu anlamda de iş gücü kaybının da kentsel alanlara göç etme nedenlerinden birini oluşturmaktadır.

Görüşmeci 22 göç etme sürecini şu şekilde aktarmıştır: *“1995 yılında ailemin yaşamış olduğu ekonomik sıkıntılardan dolayı Mardin/Derik’ten İstanbul’a göç ettim.2020 yılında yapmış olduğum evlilikten dolayı Mersin’e geldim.”*

Evlilik nedeninden dolayı göç eden görüşmecilerden görüşmeci (50) *“1993 yılında Bingöl/Solhan’dan evlilik nedeniyle Mersin’e göç ettim. Eşim Mersin’de yaşıyordu ben de bu yüzden buraya geldim.”* Sözleriyle ifade etmiştir.

Bu anlamda çeşitli sebeplerden dolayı göçe katıldığı görülmektedir. Göç hareketliliği tek bir nedene bağlı yaşanmamaktadır.

3.4 GÖÇ ETTİKTEN SONRA YER SEÇİMİ

Kente göç edildikten sonra kent merkezinde nereye yerleşilmesi gerektiği göç eden vatandaşlar için en temel sorunların başında gelmektedir. Araştırma sahasında yapılan görüşmelerde görüşmecilerden 40 kişi yer seçiminde akraba veya tanıdıklarının olduğu mahalleye yerleşmeyi tercih ettiklerini söylemişlerdir (Tablo 4). Yörelerinde bulunan akrabalarının kentsel alanlara göç etmesinden sonra ailenin yakın çevresinin de zamanla kente göç etmesiyle sonuçlanmıştır. Kente göç edenler daha önce gelen akrabalarının yanına gelmesiyle göç hareketinin zincirleme göç olarak gerçekleştiğini göstermektedir (Bartham ve Diğerleri, 2017). Çay mahallesini tercih etmesinde iş imkânlarının fazla olmasından dolayı tercih ettiğini belirten dokuz kişi bulunmaktadır. Ekonomik durumunun yetersiz olmasından dolayı bu mahalleyi tercih ettiğini belirten bir kişidir. Aynı zamanda görüşmecilerin bazılarının vermiş oldukları cevaplardan anlaşılabacağı üzere göç edilen dönemde mahalle hem iş imkânlarının fazla olduğu yer olarak görülmekte hem de işçi sınıfının ve alt gelirli insanların burada yaşadığını görüşmecilerin ifadelerinde tespit edilmiştir.

Tablo 4: Yer Seçimine Etki Eden Faktörler

Yer Seçimi	
Daha Önce Gelen Tanıdık	40 kişi
İş İmkânı	9 kişi
Gelir Seviyesinin Düşük Olması	1 kişi

Yer seçiminin nasıl belirlediklerine dair bazı görüşmecilerin söylemleri şu şekilde olmuştur:

Görüşmeci (1): “Çay mahallesine bizden önce amcam ve dedem gelmişti ve iş olanağı fazlaydı bizde o yüzden bu mahalleye geldik.” Hem iş olanağının fazla olması hem de daha önce gelen akrabalarının yerleşme yerinin belirlenmesinde etkili olduğunu sözleriyle ifade etmiştir. Çay mahallesi yakın çevresinde bulunan hububat depoları ve narenciye sektörünün ihtiyacı olan beden gücü ihtiyacının kolayca karşılanabildiği alanlar oluşturmaktadır.

Görüşmeci (4): *“Akrabalarım burada olduğu için Çay mahallesine geldim.”*

Görüşmeci 24, görüşmeci 35, görüşmeci 36, görüşmeci 38, görüşmeci 40 görüşmeci 41, görüşmeci 50 ve görüşme yapılan 50 kişiden 33 kişinin söylemi şu şekilde olmuştur: *“Çay mahallesine akrabalarım olduğu için geldik.”*

Kentlerin bir özelliği de kadınlara daha rahat yaşam imkânı sunması ve iş olanağı oluşturmastır. Bu anlamda görüşmeci 5 göç sürecini şu şekilde ifade etmiştir: *“Babam benden önce buraya gelmişti ve kadınların çalışma imkânı olduğunu söylemişti o yüzden bu mahalleye geldim”* eşinin ölümünden sonra ailesine bakma yükümlülüğünün kendisine geçmesi ve çalışmak zorunda olması görüşmeci 5’in yer seçiminde etkili olmuştur. Kendisinden önce babasının göç etmiş olması ve kadınların burada çalışıyor olması Çay Mahallesini tercih etmesinde etkili olmuştur.

Görüşmeci 10 ve görüşmeci 6’nın ifadeleri birbirini tamamlamaktadır. Tıpkı görüşmeci 6 gibi görüşmeci 10 da göç ettiği zamanlarda mahalleyi tercih etmesinin nedeni olarak iş imkânlarının daha fazla olmasının etkili olduğunu ifade etmiştir.

Görüşmeci (6): *“Çay mahallesini seçme nedenim genelde bu mahallede oturanların işçi olması ve o dönemde işçi yeri olarak görülmesi.”*

Görüşmeci (10): *“Mahalleyi iş imkânı fazlaydı diye tercih ettik o dönem burası ve civarlarda iş daha çoktu diğer mahallerde yoktu. O yüzden buraya geldik.”*

Görüşmeci (11): *“Çay mahallesini seçme nedenim ekonomik olarak alt gelire sahip olan insanlar burada oturuyor o yüzden buraya yerleştim.”* Bu mahallede ekonomik olarak alt gelir grubundaki insanların yaşaması nedeniyle kendisi de bu gruba dahil olduğu için, mahalleyi tercih ettiğini belirtmiştir.

İlk göç edilen yıllarda Çay Mahallesi ve çevresi özellikle narenciye bahçelerinde tarım işçiliği, bakliyat depolarında beden işçiliği gibi iş imkanlarının yüksek olmasından ötürü tercih sebebi yüksek iken günümüzde bu iş imkanları daralmıştır. Akrabalık ilişkileri ise kendi yapısını korumakta ve bireyler birbirlerine destek olmaktadır. Bu durum mahalleye aidiyet hissiyatını artırmaktadır.

3.5 KENTE GÖÇTEN SONRA YAŞANILAN ZORLUKLAR

Kente göçle gelen görüşmecilerin bu süreçte yaşamış oldukları zorluklar çeşitlidir. Konut, kültür, dil, kent yaşamı gibi sorunlar yaşanan sorunların başlıcalarıdır. Tablo 5 ise görüşmecilerin kente göç ettikten sonra karşılaşmış oldukları zorlukların tekrar sıklığı ile oluşturulmuştur.

Tablo 5: Göç Sürecinden Sonra Yaşanılan Zorluklar

Göçten Sonra Yaşanılan Zorluklar	
Dil	25 kişi
Konut	17 kişi
Kültürel Farklılık	4 kişi
Kent Yaşamı	4 kişi

Bu bakımdan görüşmecilerin en çok yaşadığı sorun dil sorunu olmuştur. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden göç eden görüşmecilerin yarısı Türkçeyi ilk kez burada duymuş ve öğrenmek durumunda kalmıştır. Dil sorununu göçten sonra yaşanan konut sorunu takip etmektedir. Ekonomik anlamda yetersiz olan bireyler ilk zamanlarda imarsız bir şekilde yaptıkları “baraka” diye tabir edilen gecekondularda yaşamıştır.

Kültür ve kent yaşamında yaşanan zorluğun tekrar sıklığının az olmasının nedeni görüşmecilerin ekonomik nedenlerden dolayı kent merkezinde fazla vakit geçirememeleridir. Aynı kültürden insanlarla yaşamı paylaşmak görüşmecilerin kültürel anlamda zorluk yaşamamalarını sağlamıştır. Bu durumun ortaya çıkması bireylerin mahalle dışında kent alanlarıyla fazla temas etmemesinden kaynaklıdır. Bireyler kent merkezinde kültürel anlamda ve kent yaşamına uyum sağlamada zorluk yaşarken mahalle içerisinde bu zorluğu yaşamıştır. Bu durum görüşmeciler tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

Görüşmeci (8): “*Kültürel olarak zorluk çekmedim çoğu kişi doğulu olduğu için kendi kültürümü örf ve âdetimi yaşayabildim...*”

Görüşmeci (9): “*Kültürel olarak mahalle dışında kent merkezinde zorluk yaşadım...*” Görüşmeci (8)’in ifade etmiş olduğu doğu kökenlilerle iç içe yaşamının kolaylık sağladığı düşüncesi görüşmeci (9)’un ifadesinde görüldüğü gibi kent merkezinde

kolaylık sağlayamamış aksine kent merkezlerinde kültürel olarak zorluk yaşadığını ifade etmiştir.

Görüşmeci (3): *“Buraya geldiğimiz zaman kimseyi tanıımıyorduk oturduğumuz mahalle hep doğu tarafından göçle gelen insanlardan oluşuyordu birbirimizi tanıımıyorduk uyum sorunu vardı... İlk geldiğimiz zamanlarda Türkçe bilmiyorduk bakkala gittiğimiz zaman bir şeyler almakta veya şehirde iletişim kurmakta zorlandık. Zamanla Türkçeyi burada öğrendik. Bu bakımdan çok zorluk çektik. Çocuktum geldiğimde babam tek çalışıyordu maddi olarak da yoksul bir şekilde büyüdük çok zorluk çektik.”*

Görüşmeci (5): *“Fakirlik, kiracılık gibi maddi zorluklar çektim. Türkçe ve Kürtçe bilmediğimiz için çok zorluk yaşadım. Biz köyde Zazaca konuşuyorduk. Bakkalda dahi istediğimi tam ifade edemiyordum. Komşularla, patronlarla sorunlar yaşadık. Adres bulma da zorluk çekiyorduk. Okul neydi bilmezdik. İş bulmada zorluk çekiyorduk. Araba neydi bilmiyorduk. Çarşıya dahi gitmesini bilmiyordum. Ekonomik olarak sorunlarımız var...”*

Görüşmeci (15): *“Türkçe bilmiyordum buraya gelince Türkçeyi öğrendim. İlk çalışma zamanlarımızda işe giderken Türkçe bilmediğimiz için orada bizlere bir şey söylendiği zaman bunlar bize küfür mü ediyor diye düşünürdük. Mahallenin doğulular tarafından oluşuyor olması kültürel olarak bizleri buraya daha kolay alıştırdı. Bizler bu mahallede yabancılık çekmeden çok çabuk uyum sağlamış olduk...”* Görüşmecinin ifadesinde söylediği gibi Doğu kökenli insanlarla iç içe yaşadığından dolayı kültürel anlamda zorluk yaşamamıştır. Kültürel anlamda zorluk kent merkezlerinde veya kentin diğer alanlarında yaşanmıştır.

Görüşmeci (24): *“En çok zorlandığım nokta dil konusuydu ben hala Türkçe düzgün bilmem. İlk işe gittiğimiz zamanlarda biraz garipti bir şeyler söylüyorlardı anlamıyorduk. Kızarak söyledikleri zamanlarda acaba küfür mü ediyorlar diye düşünüyorduk...”*

Görüşmeci (27): *“Mersin’e geldiğim zaman en çok yaşadığım sorun dil sorunuydu. Zazaca tek biliyordum. Türkçe ve Kürtçe bilmediğim için ilk zamanlarda*

güçlük çekiyordum. Bahçe, tarla ve depo işlerinde çalıştım. İş yerinde Türkçe bilmediğimiz için çok hor görülüyorduk ve bizlere mobbing uygulanıyordu. Kültürel olarak mahalle ortamında fazla yabancılık çekmiyordum. Çünkü hepsi doğuluydu ve birbirimizin kültürleri benzer olduğu için daha kolay alıştık. İlk geldiğimiz zaman çekmiş olduğumuz yabancılığı şu şekilde tarif edebilirim: Mahallede bir memleketlimizin yaşadığını öğrendiğimiz zaman çok fazla sevinirdik; bakın burada oturanlarda Bingöllüleri hemen onlarla tanışmaya giderdik...”

Görüşmeci (33): “Kürtçe bilmediğim için zorluk yaşadım...” Bu görüşmeci diğerlerinden farklı olarak Kürtçe bilmediği için zorluk yaşadığını ifade etmiştir.

Görüşmeci (36): “İlk geldiğimiz zamanlarda evimiz yoktu. Barakada yaşıyorduk. Mahallenin çoğu barakada yaşıyordu... Ben Türkçeyi Mersin’de öğrendim... Babam bahçe, tarla, depolarda çalışıyordu. Ben küçük olduğum için ayakkabı boyacılığı yapıyordum. Yaşım büyüdükten sonra bahçe ve tarla işlerine oradan sonrada inşaat işlerinde çalışmaya başladım. Kültürel olarak çok fazla yabancılık çekmedim çünkü burası benim köyüme benziyordu herkes birbirini tanıyor kendi aramızda Kürtçe konuşuyorduk. İş bulmakta pek zorluk çekmiyorduk...”

Görüşmeci (44): “Buraya geldikten sonra alışmamız kolaydı. Çünkü ben Kürt’tüm ve akrabalarım buradaydı etrafımda ki herkes Kürtçe konuşuyordu. Yabancılık çekmiyordum bundan dolayı kolay alıştım. Ben ilk zamanlarda büyük olmadığım için ayakkabı boyacılığı yapıyordum. Sonradan tarla ve bahçe işlerine giderdim. Çoğunluk bahçe işiydi. Daha sonraları depo da hamallık yapmaya başladım ve yıllardır yapıyorum halada yapıyorum. İlk geldiğimiz zamanlarda evimiz barakaydı mahalledeki çoğu ev barakaydı...”

Kültürel ve dil sorunu dışında en çok zorluk yaşanan sorun olan konut sorunu bazı görüşmeciler şu şekilde ifade etmiştir;

Görüşmeci (2): “İlk geldiğim zamanlarda mahallede sağlık ocağı yoktu. Çocuklar hastalandığı zaman 2 km boyunca çocuğu kucağımda taşıyordum. Okul yoktu, çocuklar 1 km yürümek zorunda kalıyordu. Su yoktu, elektrik yoktu, sağlık ocağı, cami, okul yoktu...”

Görüşmeci (47): “İlk geldiğimiz yıllarda evimiz barakaydı. Mahallenin hepsi barakaydı. Caminin aşağı tarafından itibaren evler yoktu. Tarla ve bahçeydi mahallenin ortasından kanal geçiyordu. Evlerde elektrik ve su yoktu. Gaz lambası yakıyorduk. Suyu bazen tulumbadan bazen caminin musluğundan dolduruyorduk... Mahallede sağlık ocağı yoktu... Yollar toprak ve çakıldandı...”

Görüşmeci (48): “İlk geldiğimiz zamanlarda evler barakaydı. Bizim ilk evimiz kiraydı iki odada bizim aile iki odada başka bir aile kalıyordu (bu aileyle tanıştık değildi yabancıydı). Salon, Tuvalet, banyo ortak kullanım alanıydı. Mahalledeki evlerin çoğu barakaydı. Yollar topraktan ve çakıldandı. Mahalle içerisinde tarla ve bahçeler vardı. Sağlık ocağı yoktu...”

Yapılan görüşmelerde görüşmecilerin büyük çoğunluğunun ifadesi kültürel anlamda Doğu kökenli insanlarla iç içe yaşadıkları için sorun yaşamadıklarını fakat kent merkezinde kültürel olarak sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Dil sorunu en temel sorunlardandır. Görüşmecilerin çoğu Türkçeyi ilk kez burada öğrenmişlerdir. Aynı zamanda Zazalar ve Kürtler ilk kez karşılaştıkları için Doğu kökenli olmalarına rağmen birbirlerini anlayamamışlardır. Zaman içerisinde birbirlerinin dillerine aşina olmuşlardır. İş bulma noktasında sorun çekmediklerini ifade eden görüşmeciler enformel sektörlerde (narenciye bahçeleri, tarla, depolarda hamallık) kolayca iş bulabildiklerini ifade etmişlerdir. Diğer alanlarda kalifiye olamadıkları için iş bulamadıklarını ifade etmişlerdir. İlk yerleşim yeri olarak görüşmeciler “baraka” adı verilen gecekonduarda yaşamak zorunda kalmışlardır.

3.6 GÖÇ VE MEKÂNSAL FARKLILIKLAR

Göçle birlikte kırsal alandan kentsel alana gelen görüşmeciler daha önce hiç yaşamadıkları kentsel alanlarla tanışmışlardır. İlk geldikleri zamanlarda mahalle ve göç ettikleri kırsal alandaki farklılıkları şu ifadelerle aktarmışlardır;

Görüşmeci (49): “Çay mahallesine ilk geldiğimiz zaman kanalın aşağı tarafları tarlaydı ev falan yoktu. Olan evler barakaydı. Normal ev sayısı çok azdı. Mahalle içerisinde mısır, ıspanak tarlası, portakal bahçesi vardı. Caminin aşağı kısımlarında da pek fazla ev yoktu. Yukarı kısımlarında evler vardı. Yollar topraktan ve çamurdandı...”

Görüşmeci (5): “Okul neydi bilmezdik... Araba neydi bilmiyorduk... Solhan’da taş ve çamurla evlerimizi yapıyorduk. Çimento ve tuğladan yapıldığını burada gördük. Betonlu burada gördük. Köyde bunları görmüyorduk. Asfaltlı yolu burada gördük. Elektrik su gibi şeyleri de burada gördük. ...”

Görüşmeci (16): “Çay mahallesinin ilk geldiğimiz zaman görünümü hep bahçe ve tarlaydı doğru dürüst ev yoktu. Evler barakaydı. Yollar toprak ve çakıldandı. Sonradan mahallede barakalar kalktı yerlerine şu an yapılan evler yapıldı...”

Görüşmeci (18): “Evler köyde taştan çamurdandı. Burada betondan boyalı evler güzel ama orası bana daha güzeldi... İlk geldiğimiz zamanlarda mahalledeki evler barakadandı mahallenin çoğu tarlaydı, bahçeydi ev fazla yoktu. Yollar çukurdu. Şimdi daha iyi olmuş...”

Görüşmeci (19): “Bingöl’de evler taştandı, yollar çukurdu. İmkânlar yetersizdi. Buraya ilk geldiğimiz zamanlarda mahallenin çoğunluğu barakaydı 2 kişinin evi normaldi geri kalanı barakaydı. Normal ev yoktu... İlk geldiğim zamanlarda caminin aşağı kısımları bahçe ve tarlaydı ev fazla yoktu. Boş arazi fazlaydı yollar çakıl ve topraktandı. Portakal bahçesi ve mısır tarlası vardı...”

Görüşmeci (23): “İhtiyaçlarımızı karşılamak için Mersin’e gidiyorduk. O dönemde çarşıya gidenlere, Mersin’e mi gidiyorsunuz? Diye sorardık. Çarşı bizim için Mersin’di...”

Görüşmecinin ifadesine göre kırsal alanda kentsel alana göç etmiş olmalarına rağmen göç edilen mahallenin kent merkezi içerisinde kalmaması ve diğer görüşmecilerinde ifadelerinde söylediği gibi kentsel imkânlardan faydalanamamalarından dolayı merkeze gittikleri zaman Mersin’e gidiyoruz diye söylediklerini ifade etmektedir. Bulundukları mahalleyi Mersin olarak görmemektedirler.

Görüşmeci (31): “Evlerimiz bitişikti damdan dama (çatıdan çatıya) kilometrelerce giderdik. Burada o tarz yapılar yoktu. Baraka tarzı evler çok fazlaydı... Ben ilk geldiğim zamanlarda çarşı, Mersin olarak bilinirdi. Biz çarşıya gidiyoruz dediğimiz zamanlarda, Mersin’e mi gidiyorsunuz? diye sorarlardı...” çarşının yani merkezin Mersin olarak

görülmesi Mahallenin Mersin olarak görülmemesi söylemi görüşmeci (31) tarafından da tekrar edilmiştir.

Görüşmeci (32): *“Bizim köyde baraj vardı. Denizi ilk gördüğümüz zaman oranında baraj olduğunu sanıyordum...”* denizle ilk kez karşılaşan görüşmeci barajdan ayırt edememiştir.

Görüşmeci (38): *“Köyde evlerimiz topraktandı mal varlığımız yoktu her şey ağalarındı. Evlerde elektrik vardı. Su yoktu. Çay mahallesine ilk geldiğim zamanlarda evler barakaydı burada ev fazla yoktu bahçe ve tarlaydı her taraf. Çay mahallesinin yolları toprak ve çakıldandı. Sağlık ocağı yoktu, okul vardı oda uzaktı. Çoğu şeyimizi çarşıdan hallediyorduk...”*

Görüşmeci (41): *“Denizi ilk defa burada gördüm. Misal; biz köydeyken diyorlardı ki Mersin’e 52. Kat (Mersin ticaret merkezi) yapılacak diyorlardı. Biz nasıl yapılacak diyorduk. Mersin’e geldik gördük. Televizyonu ilk kez burada gördüm. İlk geldiğimiz zamanlarda yollar toprak ve çakıldandı. Kanal vardı. Mahalle içerisinden geçerdi. Kanalın aşağı tarafında ev yoktu. Tarla, bağ, bahçeydi her taraf evler barakadandı...”*

Görüşmeci (42): *“Biz ilk geldiğimiz zamanlarda caminin aşağı taraflarında ev yoktu. Tarla ve bahçeden oluşmaktaydı oralar. Yollar toprak ve çakıldandı. Mahalle içerisinde evlerin büyük çoğunluğu barakadandı. Bu evlerin çoğunda elektrik yok. Elektrik olan evlerden elektrik çekilirdi. Su da yoktu. Mahallede bulunan tulumbadan sular çekilirdi...”*

Yapılan görüşmeler ve görüşmecilerin ifadelerinden ilk geldikleri zamanlarda mahallede kentsel yaşamı tam manasıyla hissedemedikleri görülmüştür. Mahalle içerisinde bulunan alt yapı ve üst yapı eksiklikleri kırdan kente göç eden bu insanların kentsel olanaklardan faydalanmalarına imkân tanımamıştır. Bunu en net bir şekilde görüşmecilerin kent merkezine giderken “Mersin’e gidiyoruz” söylemi göstermektedir. Oysaki ikamet edilen mahallede Mersin’in merkez sınırları içerisindeydi. Kentsel imkânlardan yeterince faydalanamamaları göç edenleri kırsallıktan tam manasıyla koparamamıştır.

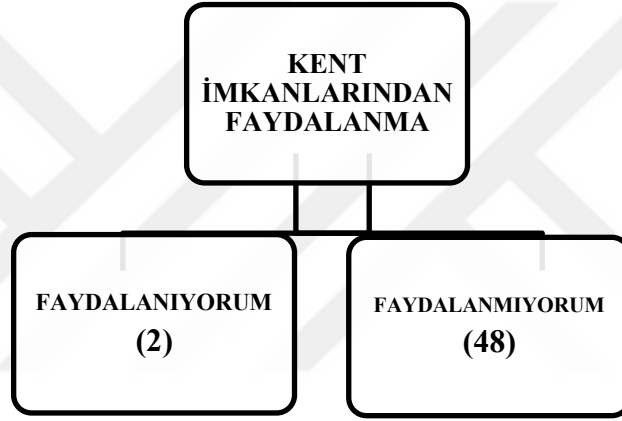

Fotoğraf 2: Çay Mahallesiinde Sokakların ve Binaların Görünümü

3.7 KENTSEL İMKÂNLARDAN FAYDALANMA VE KENTE UYUM

3.7.1 KENTSEL İMKÂNLARDAN FAYDALANMA

Kentsel imkânları tam karşılamayan Çay Mahallesi'ne yerleşen görüşmeciler kentin diğer mekânları ve Çay Mahallesi arasındaki farkları anlatmışlardır. Kent imkânlarından faydalanma olarak görüşmecilerin ne sıklıkla sinema, tiyatro, konser, fuar ve kentin ortak kullanım alanları gibi kırsal alanlarda sunulamayan imkânlardan ne kadar faydalanabildikleri öğrenilmek istenilmiştir. Şekil 2 kentin sunmuş olduğu imkânlardan faydalanma ve mahallenin imkânlarının yeterliliği hakkında sorulan sorulara verilen cevapların tekrar sıklığıyla oluşturulmuştur.

Şekil 2: Kent İmkânlarından Faydalanma Durumu

Şekil 2’ye göre görüşmeciler kent imkânlarından yeterince faydalanmadıklarını dile getirmiştir. Görüşmeciler aynı zamanda mahallenin sunmuş olduğu imkânların kent yaşamını tam manasıyla yansıtamadığını söylemektedir. Bu noktada mahalle yetersiz kalmaktadır. Ekonomik olarak alt gelir grubunda olan görüşmeciler kentin sunmuş olduğu diğer imkânlardan faydalanma imkânlarının olmadığını ifade etmişlerdir. Kent imkânlarından faydalanan 2 görüşmeci de görüşmeci (30): “... Sinema ve sosyal etkinliklere katılıyorum kendimi şehir hayatından mahrum bırakmıyorum...” ifadesi ile görüşlerini belirtmiştir.

Yapılan görüşmelerde en genç görüşmeci olan görüşmeci 30 kentsel aktivitelerden kentin imkânlarından yararlanmaya çalıştığını ifade etmiştir. Yaşının diğer görüşmecilerden daha genç olması bunda etkilidir. Kentsel imkanlardan faydalanabilen bir diğer görüşmeci (42): “Sinemaya beğendiğim filmler olduğu zaman gidiyorum.

Konser ve kalabalık ortamı sevmiyorum o yüzden pek tercih etmiyorum. Burada yaşıyorum diye kendimi mahrum bırakmıyorum. Elimden geldikçe şehrin imkânlarından faydalanmaya çalışıyorum.'' Bu görüşmecilerin yaşları diğer görüşmecilere oranla daha genç olduğundan kent imkânlarından faydalanmaya daha çok gayret ettiği gözlenmiştir.

Diğer görüşmecilerin konuyla ilgili görüşleri şu şekilde olmuştur;

Görüşmeci (18): *''Sinema bilmiyorum. Buraya geldiğimden beri hayatım hep çalışmakla geçti. Ömrümden başka bir şey anlamadım...''*

Görüşmeci (19): *''Sinemaya, tiyatroya, konsere, fuarlara etkinliklere hiç katılmadım. Çarşıya tek başıma çıkıp gezsem kaybolabilirim. Niye çünkü mahalleden çok fazla çıkıp gezmiyorum...''*

Görüşmeci (20): *''Sinemaya veya hiçbir etkinliğe katılmadım. Ayrıca çocuklarım piknik için beni denize götürdüler. Ben kendim denizde yüzmüş değilim...''*

Görüşmeci (38): *''Sinemaya, konsere bir etkinliğe hiç gitmedim. Ancak çalıştık. Buraya geldiğimden beri hep çalıştım. Başka bir şey yapmadım...''*

Görüşmeci (43): *''Sinemaya veya konsere hiç gitmedim. Gitmemde boşa masraf. Kendimi şehirli olarak görmüyorum...''*

Görüşmeci (48): *''Sık sık gezmeye gitmiyoruz. Sinemaya, konsere hiçbir yere gitmiyoruz. Mecbur olmasak çarşıya bile gitmiyoruz. İşimiz oldukça anca gidiyoruz... Şehirli değiliz biz. Kendimize ait farklı bir yaşamımız var...''*

Görüşmeci (31): *''Aktif bir şekilde şehir hayatından faydalandığımı söyleyemem. Sinema veya benzeri etkinliklere katılım sağlamıyorum. Gezmeye ise ayda yılda bir gidiyoruz. Şehirde yaşıyoruz ama şehrin hayatından tam faydalanamıyoruz...''*

Görüşmeci (17): *''Kent in sunmuş olduğu imkânlardan faydalanmıyorum... Geldiğimizden beri hep çalışıyoruz...''*

Görüşmeci (33): *''Şehir hayatından faydalanmıyoruz biz burada imkânlarımız yok gerideyiz. Sinemaya veya gezmeye gitmeye fırsatımız olmuyor...''*

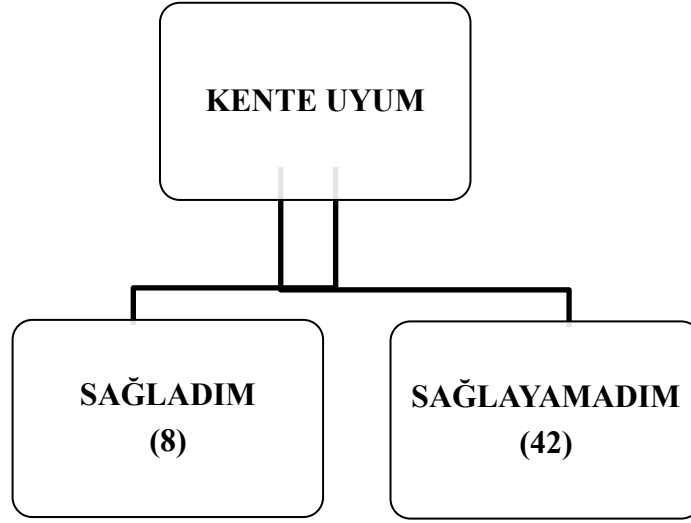
İstanbul'dan evlilik nedeniyle Çay Mahallesi'ne göç eden görüşmeci İstanbul'da kentsel imkânlardan faydalanabildiğini ve kent hayatını yaşayabildiğini ifade etmiştir. Fakat Çay Mahallesi'ne geldikten sonraki süreçte bu tarz etkinliklere katılamadığını ve Çay Mahallesi'nin kentin içerisinde kent hayatından yoksun olduğunu ifade etmiştir. Görüşmecilerin hepsinde olan genel izlenim de bu söylemi doğrulamaktadır. Kent içerisinde kentten yoksun bir hayat yaşamaktadırlar. Görüşmeci (22): *“İstanbul'da sinemaya giderdim. Burada gidemiyorum. İki yıldır buradayım fakat doğru dürüst etkinliklere burada katılamıyorum. İstanbul'da bu tarz etkinliklere daha çok katılıyordum. Aslında burada biz şehirdeyiz ama şehir hayatından yoksun yaşıyoruz...”*

Yapılan görüşmelerde ekonomik olarak alt gelir grubuna sahip olan görüşmecilerin kent imkânlarından yeterince faydalanmadığı tespit edilmiştir. Coğrafi mekân olarak Çay mahallesi'nin de kent görünümünü vermemesi ve kent imkânlarını barındırmaması bu imkânlardan faydalanmamalarında etkili olduğu tespit edilmiştir. Coğrafi mekân kent imkânlarını içinde barındırdığı kadarıyla göçle gelen bireylerin kentsel alanlardan faydalanmasına etki etmektedir. Çay mahallesi sahip olduğu dezavantajlardan ötürü göçle gelen vatandaşların bu imkânlardan faydalanmasına engel olmaktadır.

3.7.2 KENTE UYUM

Kente göç edildikten sonra kente uyum sağlamada kentin olanaklarından ne kadar faydalandığı önemli bir etkidir. Çalışma sahası olan Çay Mahallesi kent olanaklarından uzak bir görünüm vermesinden dolayı burada yaşayan insanlar kente tam manasıyla uyum sağlayamamıştır. Şekil 3 görüşmecilerin kente uyum sorusuna verilen cevapların sıklığı ile oluşturulmuştur.

Şekil 3'e göre görüşmecilerin büyük çoğunluğunun kente tam manasıyla uyum sağlayamadıklarını göstermektedir. Görüşmecilerden çok azı kente uyum sağladığını düşünmektedir.

Şekil 3: Kente Uyum Sağlama

Yapılan görüşmelerde görüşmecilerin vermiş oldukları yanıtlar şu şekildedir;

Görüşmeci (1): *“Buraya uyum sağlamadım aklım hep köyümde...”*

Görüşmeci (3): *“Mersin benim için yabancı kaldı aklımız hep orada dönmek istiyoruz ama maddi imkânlardan dolayı dönemiyoruz...”*

Görüşmeci (4): *“Mersin’e uyum sağladığımı düşünmüyorum. Memleket hasretim fazlaca devam etmekte. Köyde daha rahat yaşamımız vardı. Mersin’e göç ettikten sonra sürekli çalışmak zorunda kaldık...”*

Görüşmeci (7): *“Hayatımda bir farklılık olmadı zaten kenar mahallede ne gibi bir farklılık olabilir ki burası köy gibi hayatımda hiçbir şey değişmedi diye düşünüyorum... şehir hayatına da alışamadım...”*

Görüşmeci (8): *“Hayatımda pek fazla değişiklik olmadı burada sadece çalışıyorum...”*

Görüşmeci (10): *“Hayatımda değişen tek şey yaşlanmam oldu... Mersin’e uyum sağladığımı düşünmüyorum...”*

Görüşmeci (15): *“Ben köyde iken çalışmazdım. Buraya geldikten sonra iş hayatına atıldım. Ben şehir yaşamını seviyorum. İyi ki buraya gelmişiz diyorum. Sinemaya veya gezmeye gitmeye fırsatımız olmuyor. Mahallemizde gezilecek yer yok*

ayrıca işten geldiğimiz için ve aracımız olmadığı için akşamları gezmeye çarşıya gidemiyoruz...’’

Göçten sonra yaşanan yoksulluk sonucunda kadınlarında iş hayatına atılmak zorunda kaldığını söyleyen görüşmecinin ifadesi diğer kadın görüşmeciler tarafından da desteklenmiştir. Mahallede kadınların çoğu bakliyat depolarında beden işçiliği ve narenciye bahçelerinde tarım işçisi olarak çalışmaktadır.

Görüşmeci (28): *“Sinemaya hiç gitmedim. Gezmeye pikniğe falan yılda bir kere anca gidebiliyoruz. İmkânlarımız kısıtlı fakiriz ondan dolayı gidemiyoruz. Ben kendimi şehirli olarak görmüyorum. Hala Urfalıyım şehirli değilim olmakta istemem. Orada dostluk yok komşuluk yok. Burada dostluk ve komşuluk var...’’*

Görüşmeci kentli olmanın mahalledeki dostluk bağlarını kopartmak olduğu düşüncesi ile kentli olmayı tercih etmediğini söylemektedir. Mahallenin sunmuş olduğu imkânların kısıtlı olması ve ekonomik gelirinin düşük olması kent yaşamının sunmuş olduğu imkânlardan faydalanmasına engel olmaktadır. Kentli olmayı ve kente uyum sağlamayı da başaramamıştır.

Kırsal alandaki kültürden daha farklı kentsel kültür olamayan, sadece Çay Mahallesi'ne ait, bir kültürden bahsedilmektedir. En büyük sorun olarak kentin sınırları içerisinde yaşarken kentli sayılmadıklarını ifade etmektedirler. Kırsal alanlara ziyarete gittikleri zamanlarda o yöre de yaşayan akrabaları tarafından kırsal kültürü tam olarak yaşamadıkları söylemleriyle karşılaşmaktadırlar. Bu durumun vermiş olduğu sıkışmışlık ile göçle gelen insanlar aslında ne tam kent kimliğini kazanmışlardır ne de kırsal kimliklerini koruyabilmişlerdir. Kendilerinin ifade ettikleri gibi Çay Mahallesi kültürüne sahip yeni bir yaşam kültürü oluşturmuşlardır. Bazı görüşmecilerin bu konu hakkındaki söylemleri şu şekilde olmuştur;

Görüşmeci (23): *“Biz çok farklı bir yerde yaşıyoruz. Mersin şehri içerisinde kendimize ait bir hayatımız var fakat bu şehir hayatı değil daha çok köy hayatı gibi bir şey gariptir köye gittiğimiz zamanda onlarda bizi kabul etmiyorlar. Bize siz değişmişsiniz şehirli olmuşsunuz diyorlar. Şehir merkezine gittiğimiz zamanda ise bize şehirlisiniz de*

demiyorlar. Siz kenar mahallede oturuyorsunuz diyorlar. İşin açıkçası biz ne köylüyüz ne şehirli biz Çay Mahalleliyiz. Bu ne köy hayatı ne de şehir hayatı çok farklı bir hayat...’’

Görüşmeci (30): *“Her şey çok farklı düşünceleri hareketleri ben daha önce böyle bir şeyle karşılaşmadım. Misal Urfa doğu da değil mi? Öyle ama buradaki Urfalılar Urfa’daki Urfalılar gibi değiller daha farklı davranıyorlar. Çay mahallesinin kendi yapısı galiba farklı bir görünüm veriyorlar...”* Görüşmeci Urfalı olduğu için örneği Urfalılarından vermiştir. Urfalıların Urfa’daki gibi yaşamadığı örneğiyle aslında bütün herkesin kendi memleketindeki kültürle harmanlanmış çok daha farklı bir kültürü yaşadığını ifade etmiştir.

Görüşmeci (36): *“Bizim bir kültürümüz var. Bu kültürü yaşamaya devam ediyoruz. Aslında yaşadığımız bu kültür köyümüzdekinden de farklı ama yine de bize ait bir kültür biz buna Çay Mahallesi hayatı kültürü yaşamı diyoruz...”*

Görüşmeci (38): *“ Biz köye gittiğimiz zaman bize köylü gözüyle bakmıyorlar, şehir merkezine gittiğimiz zaman şehirli değilsiniz diyorlar. Biz Çay Mahalleliyiz kendimize ait bir yaşamı kültürü olan bir köy...”*

Görüşmeci (32): *“Mersinli veya şehirli veya modern olduğumu düşünmüyorum. Şehir hayatına alıştık ama kendi kültürümüzü kesinlikle bırakmadık. Bunları bırakmayı da istemem kesinlikle. Biz öyle modern olamayız... Şehir hayatında yaşayan insanlarla bu hayatımı da değiştirmek istemem. Çünkü merkezde komşuluk yok kimse kimseye bakmıyor. Burada insanlık daha fazla var. Ben, bu yaşantıyı değiştirmem.”* Görüşmecinin kültürüne bağlılığı diğer görüşmecilerde de gözlenmektedir. Kentli olmak farklı bir durum kötü bir şeymiş algısı bulunmaktadır. Dostluk ve arkadaşlık kavramı mahalle üzerinde çok kuvvetli etkiye sahip ve bu etki mahalleye aidiyeti artırmaktadır.

Görüşmeci (34): *“Benim bu evim pozcuda olsaydı eğer Mersin’de yaşamak güzel olurdu. Kent yaşamı güzeldir. Fakat Çay Mahallesinde biz bu imkânlardan faydalanamıyoruz...”*

Görüşmeci (37): *“Kent yaşamına Çay Mahallesinde alışamadım. Belki çarşıda veya daha farklı bir yerde yaşasaydım. Kentli olabilirdim... Sinemaya hiç gitmedim. Biz sadece işe gidip geliyoruz. Sinema ne ki! Sahile gidip gezmeyi bile yapamıyoruz.”* Çay

Mahallesinin sunmuş olduğu fırsatların ve kültürel olarak ortamının değışmemesinden dolayı başka bir mekânda yaşamış olsaydı kentli olabileceğini düşünmektedir.

Görüşmecilerin büyük çoğunluğu (%84) kente uyum sağlayamadıklarını ifade etmiştir. Bu uyumun oluşmamasındaki faktörler olarak ekonomik yetersizlikler ve mahallenin sunmuş olduğu imkânların yetersizliği görülmektedir. Ayrıca kültürel olarak mevcut kültürlerini devam ettirmeleri de başka bir faktör olarak dikkat çekmektedir. Kapalı bir yapıda olan mahalle kent yaşamına uyum sağlamayı güçleştirmiştir. Çay Mahallesinde yaşayan insanlar kent içerisinde kendi köylerini oluşturmuşlardır. Kentlilik göstergesi olan tiyatro, sinema, konser gibi etkinliklere de maddi imkânsızlıklardan dolayı katılım sağlayamamışlardır. Kırdan kente göç ettikten sonra hayatlarında değışen tek olgunun çalışmak olduğunu ifade etmişlerdir. Görüşmecilerin en önemli ifadeleri “Burada ömrümüz çalışmakla geçti” cümlesidir.

3.8 ÇAY MAHALLESİNDE YAŞAMAKTAN MEMNUNİYET VE YAŞANAN SORUNLAR

Yaşanılan fiziksel çevre bireylerin kentlilik kimliği kazanması üzerinde etkili olmaktadır. Fiziksel çevre göçle kent merkezlerine gelen bireylerin kent algısı ve yaşamı üzerinde etki etmektedir. Çay mahallesine göçle gelen vatandaşların mahallede yaşama memnuniyetleri ve mahalle içerisinde yaşanılan sorunlar ve görüşmecilerin bu konularda vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir;

Görüşmeci (1): “*Kenar mahallede yaşamamın hep zararı oldu yerimizde saydık. Üvey evlat gibiyiz seçim zamanı hatırlanıyoruz sonra unutuluyoruz. Alt yapı yok, hizmet yok... Uyuşturucu almış başını gitmiş, eskiden mahallede herkes birbirini tanıdığı için bu kadar fazla değildi bu suçlar ama zamanla nüfus arttı kimse birbirini tanımaz oldu ve bu yüzden suç oranı arttı. Bunların hepsi yoksulluktan dolayı olduğunu düşünüyorum... Başka bir mahallede yaşasaydım böyle olmazdı belki...*”

Görüşmeci (2): “*Suça şahit olarak intihar olayını gördük, uyuşturucu, hırsızlık gibi olayları duyuyorduk... Başka bir mahallede yaşıyor olsaydım bu sorunlarla karşılaşmazdım... Yapılan hizmetler yaşadığımız çağa oranla yeterli değil. Böyle bir ortamda çocuklarımı yetiştirmek isterdim ama imkânımız el vermedi. Yoksulluktan dolayı burada yaşıyoruz...*”

Her zaman için suçlar belirli coğrafi mekân içerisinde gerçekleşmektedir. Mekanların kendine has özellikleri farklı suç türlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Atış, 2020). Yapılan görüşmelerde görüşmecilere yöneltilen sorulardan biri olan suça şahit olma bakımından kent alanlarında mı yoksa kırsal alanda mı daha fazla şahit oldunuz sorusuna verilen cevaplardan görüşmecilerin kentsel alanda daha fazla şahit olduğu tespit edilmiştir. Verilen cevapların tekrar sıklığından oluşturulan kelime bulutunda ilk sırada uyuşturucu ve hırsızlık suçları gelmektedir.

Şekil 4 : Mahallede Yaşanılan Suç Olaylarını Gösteren Kelime Bulutu

Mahalle içerisinde gerçekleşen suç olayları görüşmecilere sorulduğu zamanda ilk verilen cevap uyuşturucu ve madde bağımlılığı olmaktadır. Akabinde hırsızlık gelmektedir. Görüşmecilerin Çay Mahallesinden memnuniyet düzeylerinin düşük olmasının bu suç olaylarıyla ilgisi bulunmaktadır. Çocuklarının bu tarz olaylardan koruma güdüsü ve böyle bir ortamda yetiştirmek durumunda kalmaları bu durumu etkilemektedir. Uyuşturucu ve hırsızlık gibi olayların yüksek olması fiziksel çevre yani coğrafi mekânla ilgili olduğu düşünülmektedir. Ekonomik olarak alt gelir grubuna sahip bireylerin kentlerde yaşamak zorunda kaldıkları kenar mahalle ve gecekondu mahallesi olarak tabir edilen mahallenin kentsel görünüm ve imkânlardan uzak olması ile ekonomik yetersizlikler bu tarz olayların sıklıkla yaşanmasına neden olabilmektedir. Mahalle içerisinde yaşayan görüşmecilerin ve diğer mahalle sakinlerinin gelir düzeylerinin ve eğitim seviyesinin düşük olması da etkili olan diğer faktörlerdendir. Görüşmeciler kentin

gelir düzeyi ve eğitim seviyesi yüksek olan alanlarda da bu tarz olayların yaşandığını fakat Çay Mahallesi kadar sıklıkla yaşanmadığı düşüncesine sahiptirler.

Görüşmeci (3): *“Solhan’da suç oranı sıfırdı diyebilirim. Ufak tefek kavgalar olurdu onda da büyükler araya girer sorun hallolurdu. Mersin’de daha fazla suç var. Oturduğum semtte gençlerin çoğu uyuşturucuya bulaşmış durumda çocuklarımız sokakta rahatça gezemiyor. Hırsızlık çok fazla insanlar doğru dürüst sokağa çıkamıyor. Kenar mahalle dediğimiz yerlerde bakım yok. Çarpık kentleşme çok fazla. Hangi partiden olursa olsun hiçbir belediye buraya hizmet etmiyor. Çarpık kentleşme zamanında burayı parsellerken küçük parsellendiği için böyle oldu hepsi rant içindi oysa daha düzgün bir imar planı olsaydı burada yaşayan insanlar mağdur olmazdı. Suçların çok fazla olma sebebi olarak çocuk sayısı fazla olduğu için aile çocukları çok fazla yönetemiyor. Yoksullukta bu çocukların suça düşmesine sebep oluyor. Kenar mahalle dışında farklı bir yerde yaşasaydım bu derece sorunla karşılaşmazdım ve oralarda yaşamak isterdim maalesef maddiyat olarak gücümüz yetmiyor... Bütün şehirlerdeki kenar mahallelerde hizmet yok. O yüzden belediye hizmetlerinden memnun değiliz”*

Görüşmeci (14): *“Mahallede uyuşturucu kullanımı ve satışı çok fazla bundan şikâyetçiyim. Mahallenin kayıtlarda merkezde bir mahalle olarak geçtiğini fakat buranın merkez olmadığını ve hizmetlerinde yeterince gelmiyor. Başka bir mahallede yaşasaydık bu sorunlar olmayacaktı... İmkânım olsa eğer başka bir mahallede yaşamak isterdim. Çocuklarımın böyle bir ortamda yetiştiği için memnun değilim. Suça şahit olma bakımından mahallede hırsızlık, uyuşturucu tarzı suçları çok fazla var. Mahallede belediye hizmetleri yok mahalleyi ikinci sınıf olarak görüyorlar ve çarşı taraflarını ayrı Çay Mahallesini ayrı tutuyorlar. Kenar mahalle değil başka bir mahallede yaşamak isterdim ve bu sorunlarla karşılaşmazdım...”*

Mahallenin merkezde bir mahalle olmasına rağmen kentsel hizmetlerden faydalanamadıklarından dolayı yaşanan mahallenin merkezi bir mahalle olarak görülmediğinin ifade edilmesi diğer görüşmeciler tarafından benimsenmiştir.

Fotoğraf 3: Çay Mahallesi Dar Sokaklardan Oluşmaktadır

Görüşmeci (34): “...Mahallemiz genel olarak sorunları eğitim ilk başta geliyor. Mahalledeki arkadaş ortamı hoş değil. 10 yaşındaki çocuğun elinde sigara var. Kanal boyuna gidiyoruz bakıyoruz gençler uyuşturucu kullanıyor. Kimsenin umurunda değil bunlar. Toz toprak içerisinde yaşıyoruz. Alt yapı ve üst yapı hizmetlerinde sorunlar var. Belediye hizmetleri bakımından yetersizdir. Mersin Gündoğdu, Çay Mahallesi, Çilek, Demirtaş, Halk Kent, Yakaköy bu mahalleler hepsi birbiriyle aynı bu tarz sorunlar hepsinde var. Pozcu ve Mezitli tarzı yerlerin de ise bu tarz sorunlar az...”

Görüşmecinin bahsetmiş olduğu Pozcu Semti, Yenişehir ilçesine bağlı semttir ve Mezitli ise merkeze bağlı ilçedir. Kentsel mekânlardaki farklılıkları daha net cümlelerle ifade eden görüşmecinin bu konudaki düşünceleri bütün görüşmeciler üzerinde gözlemlenmiştir. Kent içerisindeki mekânsal farklılıkların bu denli çok olması göçle birlikte Çay Mahallesi ve bu tarz kenar mahalleye yerleşen insanların kente uyum sürecini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca kentin kimliği üzerinde farklılıkların oluşmasına neden olmaktadır. Göçmenlerin hep doğu kökenli olması ve iç içe yaşamaları Mersin kent kimliğini bu tarz mahallelerde kültürel olarak değiştirmektedir.

Çay mahallesinde yaşanan sorunlardan bir diğeri de mahalle baskısıdır. Görüşmeci farklı görüşe sahip olduğu için mahalle baskısı ve saldırısına maruz kaldığını ifade etmiştir. Kentsel alanlarda yaşamının gerektirdiği farklı görüşlere saygı kriterinin bu tarz bölgelerde yaşanmadığının göstergesi olmaktadır. Görüşmeci (45): “Mahalle nüfusu ilk geldiğimiz zamanlarda fazla kalabalık olmadığı için ve insanlar da birbirini tanıdığı için çok fazla sorunlar olmazdı. Son zamanlarda mahalle nüfusunun artmasıyla yabancı kesimden tanımadığımız insanların da aramıza katılmasıyla birlikte biz uyuşturucu, hırsızlık tarzında olayları duyar olduk. Mahalle ortamı bu bakımdan bizlerin hoşnut olmadığı bir ortama dönüştü. Hizmet olarak geldiğimden beri hep bir geri kalmayı hissediyoruz. Buralara yeterince kıymet verilmiyor. Bu bakımdan hizmetlerden memnun değiliz... Önceden sokaklarda yürüyüşler yapılıyordu. Bizim yaşadığımız sokakta ben dâhil 3 evi sırf farklı partiye oy veriyoruz diye taşıdıkları zamanlarda oldu. Genelde terör yürüyüşleri sırasında olurdu bu tarz olaylar. Bu mahalledeki partiler bizlerin adlarını önceden beri hep çıkarıyorlardı. Bunlar farklı partiye oy veriyor bizim partiyi desteklemiyor. Bunlar hainler diye dışlıyorlar veya az önce bahsetmiş olduğum gibi evlerimizi taşıyorlardı...”

Görüşmecilerin en çok yakındığı noktalar mahalledeki suçlar ve mahalleye yapılmayan hizmetlerin eksiklikleridir. Bunlar görüşmeciler tarafından büyük eksiklik olarak görülmektedir. Aynı zamanda mahallelerine kenar mahallesi ve göçmenlerin oluşturduğu mahalle gözüyle bakıldığı için hizmet bakımından önem verilmediğini ifade etmişlerdir. Belediye hizmetlerinden memnun değillerdir.

Yapılan görüşmelerde daha farklı yörelerden insanların bu mahallede yaşaması mahalledeki sorunların çözülmesine faydalı olabileceği, toplumsal örgütlenme noktasında faydalı olacağı düşüncesi vardır. Bu durumun gerçekleşmesi içinse farklı yörelerden yaşayan insanların azınlıkta kalmaması gerektiğini yoksa mahalle içerisinde onların bu ortama ayak uyduracağını düşünülmektedirler. Bu değişimin mahallede kültürel çatışmalara neden olacağı düşüncesi de bazı görüşmecilerde izlenilmiştir. Görüşmecilerin büyük çoğunluğunda ise mahallenin kenar mahalle olmasından kaynaklı bu sorunların yaşandığını ve farklı yörelerden insanlar yaşasalar bile bunların devam edeceği düşüncesi yaygındır. Mahalle içerisinde daha farklı yörelerden insanların yaşaması mahalleyi nasıl etkilerdi? Sorusunu görüşmecilere yönelttiğimizde görüşmecilerin vermiş oldukları bazı yanıtlar şu şekilde olmuştur:

Görüşmeci (7): *“Farklı yörelerden insanların burada yaşaması sorunları çözmek için faydalı olabilirdi...”*

Görüşmeci (10): *“Farklı yörelerden insanlar olsalardı farklı kültür olduğu için kültür çatışması fazla olurdu diye düşünüyorum. Şu an aynı kültür olduğu için anlaşma daha iyi...”*

Görüşmeci (26): *“Farklı yöreden insanlarda bu mahallede yaşasaydı mahalle değişmezdi. Buranın kendine ait bir kültürü yaşamı var. Her gelende buna bakarak ortama uyardı. Ortamı değiştirmezdi ortam onu değiştirdi...”* görüşmecinin düşüncesi mahallede oturanlar bu ortamı oluşturmamıştır. Mahalle zaten böyle bir ortamdır çok farklı yörelerden insanlarla yaşıyor olsaydık da bu mahalle yine aynı bu şekilde olurdu. Yani sorunu Doğu kökenli olmakta değil mahallede bulmaktadır.

Görüşmeci (30): *“Mahallede farklı yöreden insanlar yaşarsa eğer daha güzel olur. Misal biz hakkımızı aramayı bilmiyoruz. Türkler biliyor o bakımdan mahalleyi geliştirebilirlerdi...”* toplumsal örgütlenme noktasında mahalle halkını yetersiz görüp

mahallede var olan sorunların ve hizmetlerde geri kalınmasının nedeninin bu olduğunu düşünmektedir. Farklı yörelerden insanların bu konuda daha örgütlü olduğunu ve mahallede o yörelerden insanların yaşamasının mahalleye katkı sağlayacağını düşünmektedir.

3.9 ÇAY MAHALLESİNE AİDİYET VE SOSYAL DIŞLANMA

3.9.1 ÇAY MAHALLESİNE AİDİYET

Çay mahallesi içerisinde kendi kimlik ve kültürlerini rahatça yaşayan görüşmeciler kente uyum sağlamaları ve aidiyet hissetmeleri noktasında sorunlar yaşamışlardır. Kentte uyum ve aidiyet noktasında mahallede yaşayan görüşmecilerin kent alanlarında kent yaşamına aidiyet hissetmeleri önemlidir. Görüşmecilerin kente aidiyet duygusunun oluşmasını etkileyen önemli faktörlerden biri de yaşanan coğrafi mekândır. Çay Mahallesi aidiyet duyulurken Mersin'e ait hissedilmemektedir. Bu durum sosyal dışlanma hissedilmesine neden olmaktadır. Görüşmeciler ifadelerinden Çay Mahallesi şu şekildedir:

Görüşmeci (50): *“Ben köprüden indiğim zaman sanki köyüme gelmiş gibi hissediyorum. Misal; Pozcu tarafına gittiğim zaman yabancılık hissediyorum ama köprüden indiğim zaman sanki Bingöl'e gelmişim gibi hissediyorum. Çevrem akrabalarım hep burada o yüzden çok yakın hissediyorum. Şehir merkezine gittiğim zamanlarda yabancılık hissediyorum...”*

Görüşmeci (49): *“Çay mahallesi bizimdir biz buraya aitiz bura bizim köyümüzdür...”*

Görüşmeci (9): *“Çay mahallesi demek halkın işçilerin toplandığı yerdir...”*

Görüşmeci (48): *“Burayla çarşı bir değil, burası mahalledir. Aynı köy gibidir... Biz şehirde oturuyoruz ama bura şehir değil...”*

Görüşmeci (38): *“Burası benim ikinci memleketim gibi Çay mahallesinde kendimize ait bir köy oldu. Biz bu köyü oluşturduk. Aile gibi olduk...”*

Görüşmeci (30): *“Burası mersin köyü gibi geliyor. Farklı bir köy doğulular iç içe geçmiş kendilerine ait bir kültür oluşturmuşlar...”*

Görüşmeci (27): *“Buradan Tarsus’a veya çarşıya gittiğim zaman çok yabancılık çekiyorum oralar bana garip geliyor. Ne zaman ki dolmuştan Termik köprüsüne indim derin bir nefes alıp oh diyorum köprüyü öpüyorum işte geldim köyüme evime diyorum. Burası benim ikinci memleketim oldu artık...”*

Görüşmeci (26): *“Mahalle benim için daha bir güzel. Buranın kendine ait olan yaşamı bizi biz kılıyor. Diğer yerler bize ait değil gibi...”*

Görüşmeci (24): *“Mahallede yabancılık çekmiyorum ailem gibi burası benim ikinci memleketim gibi ben çarşıya gittiğim zaman daha çok yabancılık çekiyorum...”*

Görüşmeci (22): *“Çay Mahallesi benim için memleket gibi ortamı insanı bana aynen memleketi hissettiriyor. Burası benim köyümden bir yer gibi geliyor...”*

Görüşmeci (15): *“Bana göre burası Mersin’den çok Mersin, Doğulular tarafından oluşturulmuş bir köyüdür...”*

Görüşmecilerin söylemlerinde ifade ettikleri gibi Çay Mahallesinde aynı kültürden insanlarla bir arada yaşamının vermiş olduğu avantajla mahalleyi köyleri gibi görmekte ve aile oldukları düşüncesi hâkim olmaktadır. Kent yaşamını yaşamadıklarını ifade eden görüşmeciler kentte yaşamaktan daha çok köylerinde yaşadıklarını düşünmektedirler. Görüşmeciler aynı zamanda kentin diğer mekânlarında yabancılık çekmekte ve alışamadıklarını ifade etmişlerdir.

3.9.2 SOSYAL DIŞLANMA

Coğrafi mekânın kente aidiyet duygusunun oluşması üzerinde önemli etkiye sahip olduğunu görüşmecilerin vermiş oldukları yanıtlardan anlayabilmekteyiz. Çay Mahallesinde oturan bireyler kent merkezlerinde yaşadıkları sosyal dışlanmayı aktarmışlardır. Bu dışlanmanın kaynağının yaşanılan coğrafi mekân olduğunu düşünmektedirler. Görüşmeciler Kent merkezine gidildiğinde karşılaşılan sosyal dışlanmayı şu şekilde ifade etmişlerdir;

Görüşmeci (3): *“Biz kabul etsek bile burayı buranın insanları bizi kabul etmiyor hep yabancı gözüyle bakıyorlar bize...”*

Görüşmeci (13): *“Kentlerde yapılan göçlerde kimlerin nereden geldiğinin belli olmadığını ve bu yüzden sıkıntılar oluşuyor. Her yerin kötülere var ama bizlere çok haksızlık ediliyor Kürtleri kötü olarak biliyorlar bu yandan yanlış düşünüyorlar bence...”*

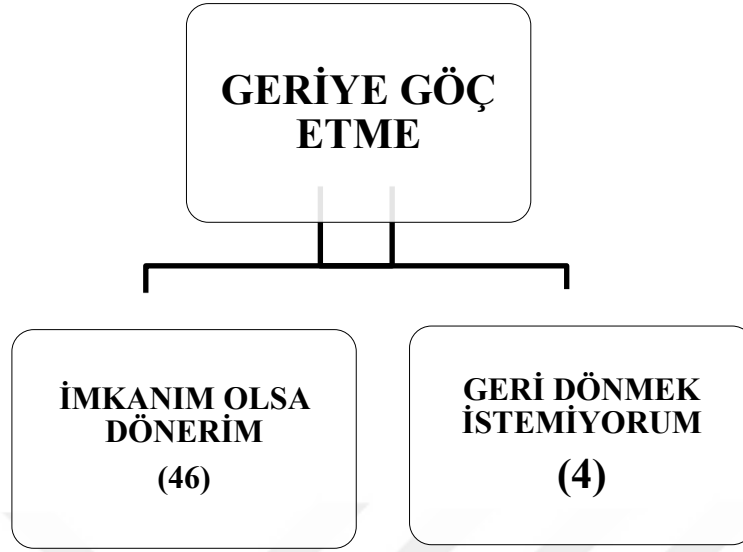
Görüşmeci (23): *“Çay mahallesinde oturduğumuzu söylediğimiz zamanlarda bizlere garip gözlerle bakarlar hor görürlerdi bizleri. Bizler onlardan ayrıymışız gibi davranırlardı. Çay mahallesi Mersin olarak görülüyor... Çay Mahallesinde oturuyoruz denildiği zaman dış gözlerle bakıyorlar bizlere...”*

Görüşmeci (42): *“Kenar mahalleyiz bize bu açıdan bakıyorlar. Misal çay mahallesi deyince herkesin bakış açısı değişiyor. Sen iyi biri de olsan kötü gözle bakılıyor...”*

Görüşmecilerin söylemlerinden de anlaşılacağı gibi Çay Mahallesinde yaşayan bireyler kentin diğer alanlarında kendilerini dışlanmış hissetmektedirler. Mahallenin kenar mahalle ve gecekondu yapılarından oluşması kent imkânlarından yeterince faydalanamamaları kent içerisinde görüşmecilerin aidiyet duygusunun oluşmasına engel olmaktadır. Coğrafi mekân kente aidiyet hissetme noktasında olumsuz etkilemektedir.

3.10 GERİYE DÖNME İSTEĞİ

Araştırma sahasında görüşmeye katılan kişilere tekrardan geriye göç etme istekleri sorulmuştur. Kente uyum sağlayamayan görüşmecilerin büyük çoğunluğu göç ettikleri mekânlara geri dönmekte istekli olduğu tespit edilmiştir (Şekil 5).

Şekil 5: Görüşmecilerin Geri Dönme İsteği

Elde edilen verilere göre geri dönmeye istekli olan görüşmeciler daha fazladır. Bu isteklerini gerçekleştirebilmek için maddi durumları yeterli olmadıkları için geriye dönüşü gerçekleştiremediklerini ifade etmektedirler. Kırsal alanlarda yaşayabilecekleri evleri, işleyebilecekleri arazileri ve hayvanları olması durumunda kırsal alanlara gitmeye isteklidirler. Yapılan görüşmelerde dört kişi geri dönmek istemediğini belirtmiştir.

Geriye dönüşle ilgili bazı görüşmecilerin söylemleri şu şekilde olmuştur:

Görüşmeci (1): “*Şu anki aklım olsa göç etmezdim. İmkânım olsaydı eğer geri dönerdim...*”

Görüşmeci (3): “*Mersin benim için yabancı kaldı aklımız hep orada dönmek istiyoruz ama maddi imkânlardan dolayı dönemiyoruz...*”

Görüşmeci (17): “*Biz buraya geldik. Geri de gidemedik. Burada takılı kaldık. İmkânımız olsa geriye doğru göç ederiz...*”

Görüşmeci (18): “*Ben buraya geldiğim için pişmanım. İmkânım olsa geri dönerim...*” Kırsal alanlardan göç ederken hayal edilen rahat yaşama kavuşamamanın vermiş olduğu pişmanlık görüşmecilerin söylemlerinden anlaşılmaktadır.

Görüşmeci (24): *“Ben buraya alışamadım pek. İmkânım olsaydı memleketime geri dönerdim...”*

Görüşmeci (26): *“Buraya gerçekten uyum sağlayamadım. Ben memleketime geri dönmek isterim...”*

Görüşmeci (31): *“Şehir hayatı çok zor oldu bence bir gün herkes geriye göç edecek. Benim de imkânım olsa geriye göç ederdim...”*

Görüşmeci (33): *“İmkânım olsa Doğan kent’te geri dönerdim...”*

Görüşmeci (12): *“Artık yaşlı bir insanım benim için Bingöl veya Mersin fark etmiyor geriye dönmek istemem...”*

Görüşmeci (15): *“Geriye dönmeyi kesinlikle istemiyorum. Ben şehir yaşamını seviyorum...”*

Görüşmeci (32): *“Benim imkânım olsaydı da geri dönmek istemezdim...”*

Görüşmeci (34): *“Ben geriye göç etmekte istemezdim. Şehir hayatını seviyorum...”*

Kentsel alanlara daha rahat ve kaliteli yaşam için gelen görüşmeciler kentsel alanlarda gördükleri yoksulluktan dolayı kırsal alanı terk ettiklerine pişman olmuşlardır. Bu pişmanlıkta kentsel alanlarda ağır çalışma koşulları etkili olmuştur. Kırsal alanlarda daha az çalışarak geçimini sağlayabilen görüşmeciler kentsel alanlarda ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar kentin ihtiyaçlarına yetismekte zorlandıkları için memleket özlemi ve kentlerden uzaklaşma hissi hep onlarla beraberdir.

3.11 KENTSEL DÖNÜŞÜME BAKIŞ

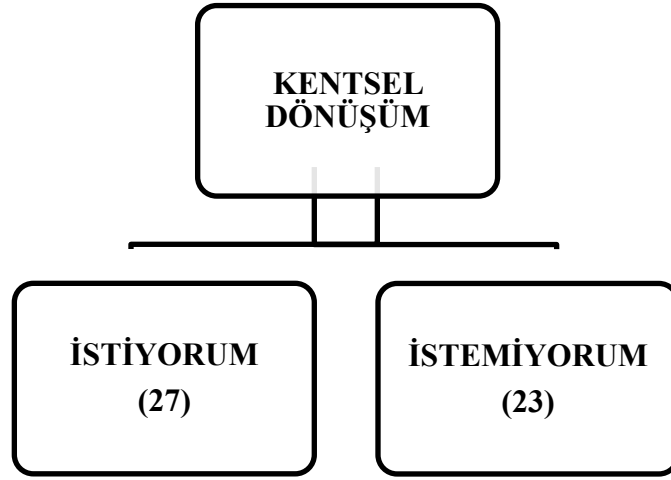
Kentsel alan içerisinde yaşanan kentsel alt ve üst yapı eksiklerinin giderilebilmesi için kentsel dönüşümle daha planlı ve daha estetik görünüme kavuşturulup bu soruna çözüm olabileceği düşünülmektedir. Görüşmecilerin kentsel dönüşüme karşı bakışı ve kentsel dönüşümün yaşanan sorunlara yanıt olup olamayacağı da görüşmecilere yöneltilen sorular arasındadır. Bu anlamda görüşmecilerin devam eden kentsel dönüşüm çalışmalarına bakışı tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.11.1 ÇAY MAHALLESİNDE KENTSEL DÖNÜŞÜM

Çay mahallesinin yetersiz altyapı ve düşük nitelikli konut sorunlarına çözüm üretebilmek için 2020 yılında yapımına TOKİ tarafından başlanılan ve 2022 yılında tamamlanan yerinde kentsel dönüşüm projesinde 56.650 m² arazi üzerine tasarlanan proje, toplamda 73.165 m² kapalı inşaat alanına sahiptir. 14 adet konut bloğu, 6 adet ticaret + konut karma blok, Ticaret Merkezi ve 600 kişilik Cami olmak üzere toplamda 22 bloktan oluşan projede toplam 429 adet 3+1 ve 2+1 konut ayrıca 44 adet ticari birim yer almaktadır. Toki inşaatı tamamlanmış olup hak sahipleriyle gerekli protokoller imzalanmıştır. Hak sahipleri evlerinin teslim edilmesini beklemektedirler.

Fotoğraf 4: Eski Binalar ve Kentsel Dönüşüm İçin Yapılan Konutlar

Şekil 6: Kentsel Dönüşümü İsteme Durumu

Şekil 6 görüşmecilerin soruya verdikleri cevaplar sıklığı ile oluşturulmuştur. Görüşmecilerin kentsel dönüşüme bakışı iki farklı doğrultuda oluşmaktadır. Kentsel dönüşümü destekleyen görüşmeciler sorunların çözülmesi noktasında kentsel dönüşümün yeterli olacağını düşünmemektedirler. Bu düşünce kentsel dönüşümü desteklemeyen görüşmeciler üzerinde de hâkimdir. Kentsel dönüşümü desteklemeyen görüşmeciler genel olarak mağdur edilecekleri için bu dönüşüme karşı çıkmaktadır. Ayrıca apartman kültürünü istemeyen görüşmeciler müstakil evlerindeki yaşamlarının devam etmesini de arzulamaktadır.

Kentsel dönüşüm hakkında görüşmeciler sahip oldukları düşünceleri şu şekilde söylemişlerdir:

Görüşmeci (1): *“Kentsel dönüşümü destekliyorum keşke daha önce başlansaydı. Mahallenin sorunlarını çözmek için yeterli değil. Kentsel dönüşüm dışında karakol olmalı mahallede daha fazla hizmet edilmeli ki sorunlar hallolsun...”*

Görüşmeci (2): *“Kentsel dönüşüme karşıyım. Sorunların kentsel dönüşümle hallolacağına inanmıyorum...”*

Görüşmeci (3): *“Kentsel dönüşüme olumlu bakıyorum. İnsanlar mağdur edilmeden yapılırsa iyi olur ama 30 yıldır bu söylenti var bakalım yapacaklar mı? Kentsel dönüşüm yapılırsa sorunların çözüleceğini düşünüyorum...”*

Görüşmeci (6): *“Kentsel dönüşüme karşıyım. Müstakil evimin apartman dairesine değiştirmek istemiyorum...”*

Görüşmeci (7): *“Kentsel dönüşüm iyi bir şey ama bu mahallede oturan insanlar orada otursa iyi bir şey olmaz çünkü üst katında ya hırsız oturacak ya uyuşturucu kullanan veya satan kişiler hep sorunlu insanlar olacak. Evler birbirinden uzak olduğu için şimdi birbirimize rahatsızlık vermiyoruz. Apartman sisteminde sıkıntı yaşayacağımızı düşünüyorum...”*

Görüşmecilerin kentsel dönüşüme karşı olmasının başka bir nedeni mahalle sakinlerinin hepsinin uyumlu insanlar olmaması ve sabıkalı insanların fazla olması. Apartman kültüründe bu insanların iç içe yaşaması daha fazla sorun oluşturacağını düşünmektedirler. Apartman kültürüne sahip olmayan mahalle halkının bu oturma düzeninde birbirlerine saygı duymayacağı düşünülmektedir. Mahallede sabıkalı ve sorunlu kişilerle altlı ve üstlü oturmak onlar için büyük bir korku uyandırmaktadır.

Görüşmeci (11): *“Kentsel dönüşümü istemiyorum. İstememe nedenim ise mahalle halkı apartman kültürüne hâkim değil ve apartmanda aynı kişilerle yaşarsam daha fazla sorunla karşılaşacağım...”*

Bunların yanı sıra belediye hizmetlerinden daha fazla yararlanma ihtimali olduğu düşüncesi de bulunmaktadır.

Görüşmeci (8): *“Kentsel dönüşümün başarıya ulaşacağını düşünmüyorum. Yabancılaşma bize gelmez diye düşünüyorum. Ama TOKİ olursa belki bize daha fazla hizmet ederler...”*

Görüşmeci (9): *“Kentsel dönüşüm hakkında rant olduğunu düşünüyorum evlerimizi ucuza alıp yaptıkları evleri daha pahalıya satacaklarını düşünüyorum. Mahalleye de bir faydası olacağını düşünmüyorum...”*

Görüşmeci (13): *“Kentsel dönüşümü desteklemiyorum apartman kültüründe yaşayamam. Kentsel dönüşümün yapılmasının mahalleye bir faydası olması için insanların kafa yapısının değişmesi gerekiyor yoksa sorunların çözilemeyeceğini düşünüyorum...”*

Görüşmeci (25): *“Kentsel dönüşümü destekliyorum fakat evime karşılık bir ev verilirse desteklerim. Şimdi benim iki evim var bunu alıp bana borçsuz bir ev verseler aşağı katta oturan çocuğum ne yapacak. Veya bana az bir para verip hadi git deseler ben nasıl yeni ev alayım alamam ki ev de yapamam. Bu şekilde olursa destekliyorum. Yoksa desteklemiyorum. Sorunlarda belki hallolur insanlar aynı olursa eğer olmazda insanların kendilerini değiştirmeleri gerekiyor...”*

Görüşmeci (30): *“Kentsel dönüşümü destekliyorum bu mahalledeki sorunların kentsel dönüşüm ile hallolabileceğini düşünüyorum...”*

Görüşmeci (37): *“Kentsel dönüşümü destekliyorum fakat mahallenin düzelmesi için yeterli değil. Aynı insanlar olduğu için sorunlar hallolmaz. Evleri değiştirsek bile insanlar sorun. İnsanları değiştirmeliyiz...”*

Görüşmeci (47): *“Kentsel dönüşümü istemiyorum. Düzenimizi bozmasınlar ben bahçeli müstakil evi daha çok seviyorum. Apartman hayatını istemiyorum...”*

Yapılan görüşmelerde görüşmecilerin mahallede yapılacak olan kentsel dönüşümün mahalle sorunlarının çözülmesi için yeterli olmadığını düşünmekte sorunların çözüme kavuşabilmesi için insanların değişmesi gerektiğini düşünmektedirler. Kentsel dönüşümü destekleyen ve desteklemeyen her iki grup da bu süreçte mağdur edilmekten çekinmektedirler. Evlerinin karşılığında bir ev istemektedirler. Ayrıca kentsel dönüşüme karşı olan grupta apartman kültürünü istememesi ve mahalledeki sorunlu insanlarla aynı apartmanı paylaşmanın daha fazla sorun getireceği düşüncesi de kentsel dönüşümü istememe nedeni olarak görülmektedir. Kentsel dönüşümden sonra mahalleye daha fazla hizmetin geleceği düşüncesi bulunmaktadır. Mahallenin daha kentli bir ortama sahip olması için insanların değişmesi, zihniyetlerin değişmesi fikri bütün görüşmeciler tarafından benimsenmiştir.

Fotoğraf 5: Kentsel Dönüşüm İçin Yapılan Konutlar

BÖLÜM 4: SONUÇ VE ÖNERİLER

Göçler birçok nedenle birlikte gerçekleşmektedir. Kimi zaman işsizlik, kimi zaman eğitim, kimi zaman sağlık gibi farklı farklı nedenlerden dolayı gerçekleşmektedir. Göçler varış noktalarında kendileriyle beraber yeni sorunları da beraberinde getirirler. Özellikle plansız bir şekilde gerçekleşen göçler hem varış noktasında olan mekânsal alan için hem de bu göç hareketini gerçekleştiren bireyler için sorun olmaktadır. Ülkemizde tarımda teknolojinin kullanılmasıyla ve bozulan toprak sisteminde küçük toprak sahiplerinin tutunamamasıyla birlikte 1950 yılından itibaren kırsal alandan kentsel alanlara doğru göç hareketleri yaşanmıştır. Bu göç hareketleriyle birlikte yoğun göçe maruz kalan kent alanlarında sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunların başında plansız kentleşme yani gecekondu sorunu gelmektedir. Bu sorunun yanında fiziksel olarak gözle görülmese de göç edenlerin yaşamış oldukları önemli sorunlardan bir tanesi de kentsel alanlara uyum sorunudur.

Araştırmanın gerçekleştirildiği Mersin kenti de kırdan kente göç sürecinde yoğun göç almış kentlerdendir. 1980 yılından sonraki süreçte özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden gerçekleşen göçlerden etkilenmiştir. Araştırma sahası olan ve Mersin kentinin Akdeniz ilçesine bağlı Çay Mahallesi de bu yıllarda yapılan göçler sonucu kente göç eden vatandaşların yerleşmesiyle ortaya çıkan mahallerdendir. Kente plansız kentleşme ve gecekondu sorununu getiren bu göçler kentin çarpık kentleşmesine neden olan olgudur ve sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

1980 yılından itibaren yaptıkları göçlerle Çay Mahallesine yerleşip bu mahallenin kurulmasını sağlayan insanların kente ve kent yaşamına uyum sağlayıp sağlayamadıkları çalışmamızda araştırılmıştır. Çalışma sahasında 50 kişilik grupla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapıp aynı zamanda araştırmacı katılımlı gözlemler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre;

Görüşmeye katılan görüşmecilerin kente göç etme nedenlerinin ağırlıklı olarak ekonomik nedenlerden dolayı olduğu anlaşılmıştır. Yer seçimine daha önce göç etmiş olan tanıdıklarının etkisiyle karar verilmiştir. Aynı zamanda o dönem için enformel sektörlerde iş imkanının fazla olması Çay Mahallesinin yerleşme yeri olarak belirlenmesinde etkili olmuştur. Kente göç ettikten sonra, vasıflarının olmaması ve

eğitimsiz olmalarından dolayı iş olarak enformel sektörlerde çalışmak durumunda kalmışlardır.

Göç ettikten sonra yaşanan sorunlar da barınma ve dil sorununun en önemli sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Bu sorun daha çok market ve diğer alanlarda yaşanırken mahalle içerisinde benzer kültürden insanlarla bir arada yaşandığı için sorun yaşamadıkları tespit edilmiştir. Ekonomik olarak alt gelire sahip olmalarından dolayı barınma sorunlarını gidermek maksadıyla plansız ve çarpık kentleşmenin sebebi olan gecekonduları inşa etmişlerdir. Bu gecekondu kentlin plansız ve çarpık bir şekilde yapılara sahip olmasına ve kent estetiğini bozmasına neden olmuştur. Mahallenin homojen yapısı kente tam manasıyla uyum sağlamalarına engel olan etkenlerdendir. Bu durum mahalle sakinlerinin kent içerisinde dahi kendi kültür ve adetlerinin devam etmesini sağlamış ve kentli kimliğinin oluşmasına engel olmuştur.

Görüşmeler sonucunda “Çay Mahallesi Kültürünün oluştuğu” anlaşılmıştır. Bu kültür mahalle sakinleri tarafından dile getirilmiştir. Kırsal alanlarda da kabul görmeyen bu kültür başka bir kimlik kazanmalarını sağlamıştır. Aynı zamanda bu kültür kentlilik kimliği ile örtüşmediği için kentsel alanlarda da dışlanmakta, kabul görmemektedir. Bu yüzden burada yaşayanlar gecekondu alanlarında sıkışmış ve yeni bir kültür oluşmuştur. Sal, yazmış olduğu yüksek lisans tezinde ulaşmıştır. Sal; “Kent kültürü ve kır kültürü arasında kalan, ne tam kentli ne de tam köylü olarak tanımlayabileceğimiz, kır ve kent kültürü arasında yeni bir kültür oluşturmuşlardır” söylemiyle ulaştığımız sonuçla benzerlik göstermektedir.

Görüşmecilerin diksiyon, giyim, sosyal etkinlik, toplumsal örgütlenme gibi kent yaşamının göstergelerine sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Diksiyon noktasında homojen yapıdaki mahalle içerisinde geçirilen zaman etkili olmuştur. Sosyal etkinliklere katılımın az olmasında mahalle sakinlerinin ekonomik olarak alt gelire sahip olmaları etkili olmuştur. Bu durumun ortaya çıkmasına neden olan bir diğer etken de kent hayatının pahalılığıdır. Kent içerisinde kenar mahallede oturmaının negatif bakışlarına maruz kaldıklarını düşünmektedir. Toplumsal örgütlenme noktasında eğitim seviyesinin düşük olması bu noktada eksik kalmalarına neden olmuştur. Kente uyum sürecin de göç edilen yerin etkisi olumsuz olarak yansıdığı net bir şekilde görülmektedir. Ayrıca sosyal ve ekonomik durumun yetersiz düzeyde olması kente uyum sürecini zorlaştırdığı da

görülmektedir. Ekonomik olarak kent imkanlarından yeterince faydalanamayan bireylerin kente uyumu zorlaşmaktadır.

Kente tam manasıyla uyum sağlayamayan bu insanların Çay Mahallesi'ne uyum sağladıkları görülmektedir. Çay Mahallesi yaşamı kentlilikten uzak kent içerisinde kendi kültürlerini yaşattıkları alandır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu'dan gelen Zaza ve Kürt kökenli insanlarla iç içe oturmaları bu homojen yapı kente uyum noktasında başarıya ulaşmalarına engel olmuştur. Mahalle içerisinde gerçekleşen suç olaylarından ve çocuklarını böyle bir ortamda yetiştirmekten memnun olmayan görüşmeciler, çocukları için mahalleden taşınmayı istemektedirler; fakat bunu gerçekleştirecek ekonomik güçleri yoktur. Aynı zamanda mahalleye hissettikleri aşırı aidiyet ve mahalle içerisinde oluşan komşuluk ilişkileri adeta bir aile olduğu düşüncesini yerleştirmiştir. Kendileri adına mahalleden ayrılmayı, burayı terk etmeyi kesinlikle istememektedirler. Söz konusu çocuk olunca bu düşünce tersine dönmektedir. Yetersiz belediye hizmeti aldıklarını ve bu konuda sorunların olduğunu ifade etmişlerdir. Yapılan görüşmeler sonucunda mahallenin bu konularda kentin diğer alanlarına oranla yeterli hizmeti almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yaşam şekliyle kente uyum sağlayamayan insanların kente geldikten sonra hayatlarında çok fazla bir şeyin değişmediği kentsel alanlarda yaşamının getirdiği masrafları karşılamak maksadıyla sürekli çalışmak zorunda kaldıkları tespit edilmiştir. Görüşmeciler imkânları olduğunda kırsal alanlara geriye dönmeye istekli olduklarını ifade etmişlerdir. Kırsal alanlarda bakabilecekleri hayvanları ve işleyebilecekleri tarım arazileri olmadığı ve bunları satın alacak ekonomik imkânı sahip olamadıkları için kırsal alana doğru göç edememektedirler.

Mahallenin sorunlarının çözülebilmesi için kentsel dönüşüm yapılmaktadır. Kentsel dönüşüm için istekli olan görüşmecilerin sayısı fazla olmakla birlikte (27) mağdur edilmekten yana endişeleri bulunmaktadır. Kentsel dönüşümüne karşı olan görüşmeciler (23) ise mağdur olacaklarına dair düşünceleri kuvvetli olduğu için olumsuz bakmaktadır. Görüşmecilerin kentsel dönüşümün sorunları çözebileceğine olan inançları yoktur. İnsanların zihin dünyalarının değişmesiyle sorunların çözüme kavuşacağını düşünmektedirler. Kentsel dönüşümü istememe nedenleri olarak mağdur olacaklarını düşünmeleri, apartman dairelerinde yaşamak istememeleri ve mahalledeki

sorunlu insan profilleriyle aynı apartman çatısı altında yaşamak istememeleri ön plana çıkmaktadır. Kentsel dönüşümde mağduriyet yaşanmaması durumunda daha ılımlı olabilecekleri gözlemlenmiştir.

Çay Mahallesinde yaşayan insanların kente uyum sağlayabilmesi için mahallenin sosyal ve ekonomik şartlarının iyileştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Mahalle içerisinde gerçekleşen suç olaylarında emniyet güçlerinin bu tarz mahallelerdeki çalışmalarının yoğunlaşmasının mahallenin huzuru ve güveni açısından daha fazla faydalı olacağı düşünülmektedir. Mahalle halkının eğitim seviyesinin yükseltilmesi, kentlilik bilinci açısından faydalı olacaktır. Kentsel dönüşümün mahalle sakinlerinin kaygılarını dikkate alınarak yapılması mağdur olma düşüncesi, rant düşüncesi gibi düşüncelerin ortadan kaldırılması ile kentsel dönüşümde isteğin daha fazla olacağı tahmin edilmektedir. Sosyal imkânların daha fazla olduğu kent kimliğini yansıtacak modern binalar ve modern mahalle görünümü kentsel uyum noktasında fayda sağlayacağı düşünülmekte ve önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acungil, Y. (2012). Kentleşme Sürecinde Tokat'ta Kentlilik Bilinci [Yüksek Lisans Tezi]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Acungil, Y. (2021) Göç ve Kentsel Uyum 'Yerel Halkın Göçmen ve Mülteci Algısı' (Birinci Baskı). Ekin.
- Aliağaoğlu, A. ve Uğur, A. (2016). Şehir Coğrafyası (5. Basım). Nobel.
- Altıparmak, B. (2015). Hemşeri Derneklerinin Kente Uyum Sürecine Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi 4(5):441-452.
- Atalay, İ. ve Mortan, K. (2006). Resimli ve haritalı Türkiye bölgesel coğrafyası (4.Baskı). İnkılap.
- Atış, E. (2020). Suç ve Mekan İlişkisine Coğrafi Bir Yaklaşım: Taşköprü Şehri(Kastamonu) Örneği. Doğu Coğrafya Dergisi 25(43):49-72.
- Aslan, Ş. (2008). Yasalar ve Kamu Yönetiminin Politikaları Üzerinden Türkiye'de Gecekondu Sorunu. Yönetim Bilimleri Dergisi 6(1): 156-166.
- Balık, B. ve Erdoğan, M. (2020). Lisans Düzeyi Öğrencilerin Kentlilik Bilincinin Farklı Göstergeler Açısından İncelenmesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 19(39):1501-1521.
- Bartamram David ve diğerleri, Göç Meselesinde Temel Kavramlar, İtir Ağabeyoğlu Tuncay (çev.), Hece, Ankara 2017, 63.
- Bozan, İ. (2014). Türkiye'de İç Göç Hareketlerine ve Göçün Eğitim Üzerine Etkisi: Bir Durum Çalışması [Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Bostan, H. (2017). Türkiye’de İç Göçlerin Toplumsal Yapıda Neden Olduğu Değişimler, Meydana Getirdiği Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. Coğrafya Dergisi 35(1):1-16.
- Bozkurt, Y. ve Ayfer, R. (2018). Göçün Kentleşme Üzerine Etkisi: Kütahya İl Örneği. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 57:144-162.
- Berge, B. L. ve Lune, H. (2019). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri(A.Arı,Çev.Ed). Eğitim Yayınevi. (2016,9.baskı).
- Bekdemir, Ü. ve Diğerleri (2014). Yeni Büyükşehir Yasası Sonrasında Türkiye’de Şehir Nüfusu ve Şehir Yerleşmeleri. Doğu Coğrafya Dergisi 19(32):277-299.
- Belli, A. ve Aydın, A. (2017) Kent Kültürü ve Kentlilik Bilincinin Oluşumunda Üniversitelerin Rolü: Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. 5(39):422-435.
- Buz, S. (2009). Göç ve Kentleşme Sürecinde “Kadınların Görünürlüğü”. Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi.5(17):40-50.
- Candan, H. ve Kazak, G. (2019). Mahalle Kültürünün Kentlilik Bilinci Üzerine Etkisi: Karaman Örneği. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 12(66)1050-1064.
- Çakır, S. (2011). Türkiye’de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu Ve Üretilen Politikalar. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi (23):209-222.
- Çelik, N. ve Murat, G. (2014). Türkiye’de İç Göç Sorununa Yeni Bir Yaklaşım: Stratejik İç Göç Yönetimi. İstanbul Management Journal Dergisi.25(76).
- Devlet Planlama Teşkilatı (1968). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.
- Devlet Planlama Teşkilatı (1979). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı.
- Devlet Planlama Teşkilatı (1985). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2014). Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı.
- Deniz, O. ve Etlan, E. (2009). Kırdan Kente Göç ve Göçmenlerin Uyum Süreci Üzerine Bir Çalışma: Van Örneği. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi 6(2):473-498.

- Es, M. ve Ateş, H. (2010). Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Journal Of Social Policy Conferences*.48:206-248.
- Erkan, R. (2010). Kentleşme ve Sosyal Değişme (3.Baskı). Bilim adamı Yayınları.
- Gürsoy, M. (2013). Kentleşme Sürecinde Göç Suçluluk İlişkisi [Yüksek Lisans Tezi] Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Geyik, S. (2010). Kırdan Kente Göç Sonrası Kentlilik Bilinci (Mevlâna Mahallesi Örneği) [Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hardal, S. (2014). Kentsel Dönüşüm Alanlarına Bir Örnek; Sarıgöl Mahallesi (Gaziosmanpaşa) [Yüksek Lisans Tezi]. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Işık, Ş. (2006). Türkiye’de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri. *Ege Coğrafya Dergisi* (14):57-71.
- İçduygu, A ve Diğerleri, Mirekoç Proje Raporları, Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere, İstanbul,2014, 179.
- Keser, İ. (2011) Göç ve Zor Diyarbakır Örneğinden Göç ve Zorunlu Göç (1.Baskı). Ütopya Yayınevi.
- Kızıroğlu, A. (2013). Türkiye’de Kentleşme ve Kentleşme Politikaları. *Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Analiz Dergisi* (2):53-77.
- Keleş, R. (2021). Kentleşme Politikası (18.Baskı). İmge Kitabevi.
- Keleş, R. (2021). Kentbilim Terimleri Sözlüğü (3. Baskı). İmge Kitabevi.
- Kentleşme Şûrası 2009, Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu, T.C Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009 Ankara.
- Kaştan, Y. (2016). Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi İç Göç Hareketleri. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*. 9(42):692-700.

- Karataş, K ve Diğerleri, Göç Ve Kentsel Yaşama Uyum Sorunları. 2001 Aile raporu. T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. 2002.Ankara
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Manevi Temelli Sosyal Hizmetler Araştırma Dergisi. 1(1):62-80.
- Kazak, G. (2017). Mahalle Kültürünün Kentlilik Bilinci Üzerine Etkisi: Karaman Örneği [Yüksek Lisans Tezi]. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Latif Öztekin ve Deniz Özyakaşır, İç Göç Raporu, Saadet Partisi Yayınları, Ankara,2017,11.
- Lewis, M (2007). Tarih Boyunca Kent Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler Ve Geleceği (Koca, G ve Tosun, T. Çev.). Ayrıntı Yayınları. (Orijinal çalışma 1961 yılında yayınlanmıştır).
- L, Wirth (1957). “Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme”, Ayten Alkan, Bülent Duru (Der. ve Çev.), 20. Yüzyıl Kenti, İmge Yayınevi, Ankara, 2002, s. 77-106.
- Özdemir, H. (2012). Türkiye’de İç Göçler Üzerine Genel Bir Değerlendirme. Akademik Bakış Dergisi. 30:2-18.
- Öztürk, M. ve Altuntepe, N. (2009). Türkiye’de Kentsel Alanlara Göç Edenlerin Kent ve Çalışma Hayatına Uyum Durumları: Bir Alan Araştırması. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi.3(11):1587-1625.
- Özgen, Y. F. (2010). Türkiye’de Göç ve Kentleşmenin Suç ve Suçlulukla İlişkisi (İstanbul Örneği) [Yüksek Lisans Tezi]. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sağlam, S. (2016). 1923-1950 Yılları Arasında Türkiye’de Kent ve Kentleşme Olgusu. Journal Of Economy Culture And Society.(54):257-274.
- Sal, Ö. (2015). Zorunlu Göç ve Kentleşme “Siirt Örneği” [Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Sırım, V. ve Demir, H. (2020). Göçün Nedenleri ve Sosyoekonomik Etkileri: Tekirdağ İli Odaklı Bir İnceleme. Sosyal Bilimler Metinleri 2020(1):79-89.
- Şantaş, G. (2019). Türkiye’de İç Göçün Dağılımı.Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi.19(45):893-918.
- Tekeli, İ. (2015). Göç ve Ötesi (2. baskı). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2015). Beşerî Coğrafya İnsan, Kültür, Mekân (15.baskı). Çantay Kitabevi.
- Türkiye İstatistik Kurumu, 31 Aralık 2021 Tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, Ankara,2021.
- Tunçer, P. (2015). Türkiye’de Kentleşme Politikaları. The Journal Of Academic Social Science Studies. 37(1): 275290.<http://dx.doi.org/10.97617/JASSS3024>
- Tuncel, G. ve Mamık, F. (2023). Göç ve Uyum: 1984-1989 Göçü Ve Bulgaristan Türklerinin Deneyimleri. International Journal of Geography and Geography Education. 48(1):85-104.
- Uçkaç, A. (2010). Türkiye’de Neoliberal Ekonomi Politikaları ve Sosya-Ekonomik Yansımaları. Maliye Dergisi. 158(1):422-430.
- Ünal, Ş. (1999). Göç ve Kentleşme (Malatya Örneği) [Bilim Uzmanlığı Tezi]. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, E. ve Çitçi, S. (2011). Kentlerin Ortaya Çıkışı ve Sosyo-Politik Açından Türkiye’de Kentleşme Dönemler. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 10(35):252-267.
- Yalçın, C. (2010). Türkiye’de Kentleşme Sorunları Üzerine Bir Tartışma. H.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 28(1):225-245.
- Yıldırım. A. ve Şimşek, H. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (12.Baskı). Seçkin.

Yelboğa, M. (2019). Konya'ya Göç Eden Kürt Vatandaşların Kente Uyumuna Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma [Yüksek Lisan Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İNTERNET KAYNAKLARI

30.06.2022 tarihinde <http://www.mersin.gov.tr/mersin-kent-ozeti> adresinden alınmıştır.

30.06.2022 tarihinde <https://mersin.ktb.gov.tr/TR-73138/akdeniz.html> adresinden alınmıştır.

30.06.2022 tarihinde <https://www.akdeniz.bel.tr/tarihcemiz/2/6> adresinden alınmıştır.

30.06.2022 tarihinde <https://www.haritatr.com/cay-mahallesi-haritasi-m53ec> adresinden alınmıştır.

EKLER

EK:1 Görüşme Formu

Görüşme Formu

- 1) Kendinizi tanıtır mısınız?
- 2) Hangi yıl Mersin'e Göç ettiniz ve Göç etme nedeniniz neydi?
- 3) Göç ettikten sonra yerleşim yerini neye göre belirlediniz?
- 4) Göç ettiğiniz ilk yıllarda yaşadığınız zorluklar nelerdi?
- 5) Göçle birlikte hayatınızda değişen ne oldu?
- 6) Göç ettikten sonra Mersin kentine uyum sağlamakta yaşadığınız zorluklar nelerdi? (Mekânsal, kültürel, iş hayatı vb.).
- 7) Bu kente uyum sağladığınızı veya benimsediğinizi düşünüyor musunuz?
- 8) Mekânsal olarak göç ettiğiniz yerle Mersin kenti arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?
- 9) Göç ettiğiniz yer ve Mersin kentinde suça şahit olma bakımından hangisinde daha fazla suça şahit oldunuz?
- 10) İmkânınız olsa geriye göç yapar mıydınız?
- 11) Doğu ve Güneydoğu illerinden yapılan göçlerle oluşan bir mahallede oturuyorsunuz? Sizce bu sizin için bir avantaj mı dezavantaj mı?
- 12) Yaşadığınız mahallede ki sorunların nedeni sizce nelerdir?
- 13) Yaşadığınız mahalle değil de Mersin'in başka yerlerine göç etmiş olsaydınız yine de bahsetmiş olduğunuz sorunlarla karşılaşır mıydınız?
- 14) Zamanla mahallenizdeki yaşanan değişimi anlatır mısınız? İlk geldiğiniz zamanla şimdiki zaman arasında ki farkı açıklar mısınız?
- 15) Mersinin farklı yerlerinde yaşamak ister miydiniz? Neden yaşamak isterdiniz?
- 16) Mahallenin imkânlarını yeterli buluyor musunuz?
- 17) Çocuklarınızın bu ortamda yetişmesinden memnun muydunuz?
- 18) Bu mahalle ağırlıklı olarak doğu ve güneydoğu kökenli insanların yaşadığı mahalle sizce daha farklı yerlerden gelen insanlar da yaşasaydı mahallede nasıl değişiklikler olurdu?
- 19) Büyükşehir ve ilçe belediyesinin hizmetlerinden memnun musunuz?

20) Mahallenizde řu anda bir kentsel dönüşüm süreci var bu sürece nasıl bakıyorsunuz?
Sizce kentsel dönüşüm mahallenin sorunlarını çözmek için yeterli olur mu?

ÖZGEÇMİŞ

